

Seja predsedstva ZZB NOV Slovenije

Na seji predsedstva Zveze združenj borcev NOV Slovenije, ki je bila 14. junija, so obravnavali sklepe plenuma glavnega odbora ZZB NOV Jugoslavije o vlogi in nadaljnjih nalogah združenja rezervnih oficirjev in podoficirjev v sistemu priprav na obrambo domovine.

Predsedstvo ZZB NOV Slovenije je sklenilo, da predsedstva okrajnih zvez in predsedstva vseh treh občinskih združenj v roku enega meseca razpravljajo o gradivu in zaključkih ter sprejmejo ustrezne sklepe.

Dalje predsedstvo priporoča vsem trem organizacijam, naj v roku enega meseca sestavi skupno komisijo, ki jo narekuje potreba po reševanju skupnih nalog. Da bi bilo poslovanje vseh treh organizacij pri reševanju skupnih problemov čim boljše, naj bi imele tudi skupne prostore, skupnega tehničnega sekretarja itd. Tako poslovanje naj bi se začelo še letos.

Razen tega je predsedstvo sklenilo reorganizirati komisijo za spomeniško dejavnost ter komisijo za razvijanje in prenašanje borbenih tradicij NOV, in sicer tako, da bo komisija za razvijanje in prenašanje borbenih tradicij NOV sestavljena iz predstavnikov vseh treh organizacij, in da bo zgodovinsko dejavnost prevzela komisija za spomeniško dejavnost.

Z navedenimi sklepi bo predsedstvo še podrobneje seznanilo okrajne in občinske organizacije s posebnim pismom.

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NARODNOOSVOBODILNE VOJNE SLOVENIJE

DNE 7. JUNIJA 1963 JE V BEOGRADU ZASEDAL PLENUM ZVEZNEGA ODBORA ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV JUGOSLAVIJE, KI JE RAZPRAVLJAL PREDVSEM

O VLOGI IN NALOGAH REZERVNIH OFICIRJEV IN PODOFICIRJEV PRI PRIPRAVAH ZA OBRAMBO DRŽAVE

Na plenumu so imenovali za novega podpredsednika zveznega odbora ZZB NOV Maro Nacevo, za sekretarja in člane sekretariata Sašo Javorino, Mirka Kalezića in Mata Horvata, medtem ko so v zvezni odbor ZZB NOV kooptirali še Staneta Bizjaka.

Predsednik komisije za rezervne oficirje in podoficirje Velkoslav Kolb je v svojem referatu, ki ga je imel v zvezi s tem vprašanjem, uvodoma omenil, da je v zadnjih letih s prihodom novih in mladih rezervnih oficirjev in podoficirjev prišlo do znatnih sprememb v sestavi rezervnega starešinskega kadra — rezervnega starešinskega kadra iz časa NOV je le še 43% — in da se mora zato Zdrženje še v večji meri prilagoditi novim razmeram.

Najvažnejša naloga Zdrženja rezervnih oficirjev in podoficirjev je še nadalje vojaškostrokovna vzgoja članstva

Ko je prešel na vprašanje vloge, cilja in nalog Zdrženja rezervnih oficirjev in podoficirjev, je priporočil, naj rezervni oficirji in podoficirji — borci in njihove družine rešujejo svoja borbenska in socialna vprašanja prek združenj borcev. Nato pa je nadaljeval:

»Zdrženja rezervnih oficirjev in podoficirjev naj bi se ukvarjala le s tistimi osebnimi problemi, ki izhajajo iz pravic in obveznosti rezervnih starešin, kot to predvideva člen 13 statuta. Opazili pa smo, da rezervni oficirji in podoficirji ne poznajo v zadostni meri zakonskih in drugih predpisov, ki urejajo njihove pravice in obveznosti, in da bi jih bilo treba seznaniti z njimi.

V nekaterih združenjih, a tudi v vodstvih zveze, menijo, da je glavna naloga Zdrženja politično aktiviranje članov, pomoč organom ljudske oblasti in državnih uprav na družbeno-političnem

področju, oskrbovanje drugih družbenih organizacij — posebno tistih, ki so pomembne za obrambo države — z vodilnimi kadri itd., medtem ko je drugotnega pomena pomoč članstvu pri vojaškostrokovnem izpopolnjevanju in pomoč organom ljudske oblasti in vojske pri pripravah za obrambo države. Po teh nazorih bi morala naloge te vrste prevzeti nase predvsem armada. Seveda se s temi gledišči v naših razmerah ne moremo strinjati. Zdrženja morajo sicer izvajati tudi politično aktivnost, ki pa naj prihaja do izraza pri idejnopolitičnem in vojaškostrokovnem izpopolnjevanju članstva in pri krepitvi obrambne sposobnosti države, prav posebno pa še pri dviganju zavesti prebivalstva. Iz vsega tega sledi, da ni moč postaviti vprašanja prednosti političnih in obrambnih nalog združenja, kajti ene in druge se med seboj tako tesno prepletajo, da tvorijo nedeljivo celoto.»

Nato je tovariš Kolb govoril o tem, da JLA spričo pomanjkanja finančnih sredstev ne more zagotoviti neprekinjenega strokovnega izpopolnjevanja vsemu rezervnemu starešinskemu kadru in da kliče na vojaške vaje predvsem mlajše rezervne oficirje in podoficirje, ki imajo vojaško razporeditev.

»Zato je izpopolnjevanje rezervnega starešinskega kadra prek združenj,« je nadaljeval tovariš Kolb, »še toliko večjega pomena.

Vsiljuje pa se vprašanje, če združenja lahko nudijo rezervnim oficirjem in podoficirjem vse tisto, kar rabi sodobni vojaški starešina. Takoj je treba ugotoviti, da združenja — vsaj trenutno — ne morejo oskrbeti praktične strani vojaškostrokovnega izpopolnjevanja, to pa je brez vsakega dvo-

Velkoslav Kolb med branjem svojega poročila

ma najvažnejše, kajti taktično aktivnost vojaškega mehanizma sestavlja predvsem praktično delovanje.

Trajanje vaj v armadi je precej skrajšano, saj trajajo od nekaj ur do 10 dni in le izjemoma 15 do 20 dni. Zato armada lahko izuri precej več rezervnih vojaških starešin in jih lahko pogosteje kliče na vaje. Precej rezervnih vojaških starešin se bo urilo tudi v mladinskih enotah, kamor jih bodo klicali na vaje. Z vsemi temi ukrepi se bo izboljšalo vojaškostrokovno izpopolnjevanje rezervnega kadra, hkrati pa olajšalo delo združenj pri izpopolnjevanju vojaškostrokovnega izpopolnjevanja rezervnih starešin. Zdrženja naj s svojo aktivnostjo obnavljajo znanje, ki so si ga rezervni oficirji in podoficirji pridobili v JLA; združenja naj jih spodbujajo k individualnemu proučevanju teorije in jim pomagajo pri tem, naj skrbje za moralni in politični lik rezervnih

starešin, prav tako pa naj skrbje, kolikor je v njihovi moči, za vzdrževanje fizične kondicije rezervnih oficirjev in podoficirjev.

Manj teorije in več praktičnega dela

Ko je tovariš Kolb govoril o glediščih, po katerih naj bi se v združenje obvezno včlanili vsi rezervni oficirji in podoficirji, je poudaril, da je ZROP družbena organizacija in da zato včlanjevanje sloni na prostovoljni osnovi. Enako velja tudi za vojaškostrokovno izpopolnjevanje. Nato pa je nadaljeval:

»Trebja je vedeti tudi to, da ima članstvo v odnosu na združenja tudi svoje obveznosti. V statutu je določeno, da mora vsak član združenja skrbeti za svoje vojaškostrokovno znanje.

Vodstva združenj in zveze morajo torej razviti ustrezno aktivnost, da bi dvignila zavest svojega članstva in našla take oblike dela, s katerimi bi spodbudila članstvo k izpolnjevanju obveznosti, ki jih predvideva statut.

Zelo pomembno bi bilo tudi ustrezno spodbujati strokovno izpopolnjevanje. Zakon o narodni obrambi predvideva, da je moč nekatere vrste tečajev — v zvezi s tem tudi izvajanje strokovnega programa združenja — priznati kot vojaško vajo. Državni sekretariat za narodno obrambo se strinja s takim ukrepom, vendar meni, da ni toliko važno delovanje, kolikor časa je kdo porabil za strokovno izpopolnjevanje, kolikor pa to, v koliki meri je rezervni vojaški starešina sposoben za čin, ki naj bi ga dobil.

Iz izkušenj na terenu tudi vemo, da se rezervni starešinski kader redneje udeležuje pouka, če so prisotni tudi rezervni starešine, ki so na vodilnih civilnih ali vojaških dolžnostih, posebno pa še člani vodstva tega združenja.

Tovariš Kolb je govoril tudi o načrtovanju vojaškostrokovnega izpopolnjevanja rezervnega starešinskega kadra. Zavzel je stališče, naj programi izvirajo iz zveznega odbora ZZB NOV s tem, da jih odobri Državni sekretariat za narodno obrambo. Ti progra-

mi pa naj bodo le orientacijski in na njihovi podlagi naj bi v nižjih organizacijah sestavljali konkretne načrte, ki bi bili prilagojeni krajevnim razmeram in potrebam.

Nekateri predlagajo, naj bi strokovni program izvajali po skupinah oziroma se na čin ali pa celo rod vojske in službo, ki ji pripadajo posamezni rezervni oficirji in podoficirji. Tovariš Kolb je bil mnenja, da bi to bilo sicer zelo zaželeno, vendar težko izvedljivo spričo velikih stroškov, pomanjkanja predavateljev itd. V poštev bi pa to prišlo le v večjih mestih.

»V Državnem sekretariatu za narodno obrambo,« je nadaljeval tovariš Kolb, »proučujejo možnost, da bi organizirali pokretne ekipe in razstave za upostavitve taktičnotehničnih zborov tudi pri tistih združenjih, kjer ni vojaških garnizij. V tem smislu smo od republiških vodstev zveze že zahtevali dostavo predlogov, ki bi jih rabili kot osnovo za proračun potrebne kilometrine.

Da bi izpopolnjevanje rezervnega kadra postalo še bolj zanimivo in privlačno, nekatere organizacije uvajajo tudi raznovrstna tekmovanja in tako povezujejo vojaško s športno stranjo izpopolnjevanja. Od teh je vsekakor najbolj koristno taktično-orientacijsko tekmovanje, ki ga izpopolnjujejo že več let zapovrstjo.

S tem pa še ni rečeno, da je treba popolnoma ukiniti proučevanje teorije in pogovornega obravnavanja gradiva. To metodo je treba še nadalje uporabljati za pojasnjevanje doslej še neobdelanih vprašanj, za seznanjanje z novostmi, ki se pojavljajo spričo naglega razvoja vojaške tehnike in za pripravo članstva na prilagojevanje in praktično delo — tekmovanja.

Nekatere organizacije so uvedle v prakso, da nič več ne pozivajo članstva na predavanja, temveč so teme izdelale centralno (v republikah), jih razmnožile in jih dostavile pisмено svojim članom, da bi jih individualno obdelali.

Nafo je tovariš Kolb priporočil, naj naša združenja in njihovo članstvo še bolj uporabljajo

domove JLA, kabinete vojaških šol, strokovne filme in vojaške knjižnice.

»Vojaške karte,« je nadaljeval, »so zelo važen učni pripomoček pri strokovnem izpopolnjevanju rezervnega starešinskega kadra. Geografski inštitut JLA je pripravljen, da oskrbi vsakega člana združenja s karto področja, na katerem stalno prebiva, s 40-odstotnim popustom od prodajne cene. O tem smo obvestili združenja prek republiškega vodstva zveze. Toda združenja bi morala pokazati večje zanimanje za nabavo kart, ki naj bi jih nato posredovala svojim članom.»

Rezervni oficirji in podoficirji se seznanjajo med vojaško in prebivalstvom

Ko je tovariš Kolb govoril o vlogi Zdrženja rezervnih oficirjev in podoficirjev pri obrambni vzgoji prebivalstva, je najprej priporočil, naj se predsedstva združenj še bolj povežejo s komisijami in odbori za narodno obrambo, nato pa je nadaljeval:

»Rezervni starešinski kader bi se moral še bolj uveljavljati pri izpolnjevanju obveznosti na področju predvojaške vzgoje, ki so že prerasle v urjenje mladinskih odredov, ter na področju civilne zaščite in teritorialne obrambe. Spričo tega bodo rezervni starešine postali tudi starešine enot, ki jih ustanavljajo v te namene.

Da bi člani združenj mogli delovati na tem področju, se morajo najprej do podrobnosti seznaniti z načinom in metodami vseljanske obrambne vojne. Tu pa jim JLA lahko samo delno pomaga in zato bi bilo treba to storiti prek združenj.

Razen tega pa združenja ne smejo nikoli pozabiti, da je njihova naloga v tem, da so neprestana in močna vez med oboroženimi silami in ljudstvom, kajti samo tako je moč ostvariti zamisel o vseljanski obrambni vojni.

Kar zadeva delo rezervnih oficirjev in podoficirjev v družbenih organizacijah, je naloga združenj, da spodbujajo svoje članstvo na aktivnost zlasti v takšnih

(Nadaljevanje na 2. strani)

Iz občanove beležnice

Pred dnevi sem bil na ljubljanskem živliskem trgu v »funkcij-nakupovalca. Spréhal sem se med stojnicami in povpraševal po cenah. (Kupoval sem namreč grah). Tu je bil boljši, tam spet slabši, drugje pa je bila cena pretirana... In tako pridem do nekega prodajalca, ki je imel še zadnja dva kilograma te zelenjave. Povprašam po ceni...

— Sto dinarjev — odgovori. Presenečen nad nizko ceno, takoj proslm, naj mi odmeri kilogram.

Ko sem imel grah v poltivilnosti vrečki (da se morebiti ne bi še premislil), ga povprašam, kako to, da prodaja po tako nizki ceni, ko vendar branjevke z Ježice ali iz Trnovskega prodajajo mnogo dražje. In ko mi je še povedal, da je pripotoval iz Bosanskega Samca (!), si nisem mogel kaj, da ga ne bi vprašal:

— Pa se vam pot spleča?

— Seveda se mi!

Nisem več hotel razpravljati o tem, pač pa sem se zamislil, zakaj pa pri nas — pri zasebnikih in tudi socialističnih preskrbovalnih podjetjih — ti pridelki še kar »ne izgube na svoji ceni«. (Le korak, dva od tega možakarja iz Bosne je stala branjevka iz okolice Ljubljane, pri kateri je bil grah po 230 dinarjev za kilogram. Prepricati me ni mogla, da je njen kakovostnejši, kajti ko smo luskinso odstranili z njene-

ga in možakarjevega graha, smo ugotovili, da je bil bosenski grah mnogo debelejši in kratka — boljši). Tu ne gre zgolj za grah. To velja za vse zgodnje in pozno sočivje, za vse vrste zgodnjega in poznega sadja. Zakaj namreč moramo v Ljubljani plačevati sredi največje sezone, denimo, paradižnik ali papriko po osemdeset ali sto dinarjev za kilogram, ko pa je teh pridelkov v Makedoniji toliko, »da se iz njih gnoj dela«. Pa tudi po cenah, ki so dobesedno »smešne«: pet ali šest dinarjev za kilogram.

Casopisi, v sezoni dozorevanja zelenjave in sadja, precej poročajo o letini. Večinoma so te vesti pozitivne in mnogo obetajoče. »Na novih plantažah zelenjave so zasadili letos toliko in toliko zelenjave in letos je bo dovolj po razmeroma nizkih cenah.«

Ljubljancem, pa tudi občanom drugih industrijskih središč v naši republiki pa lahko na podlagi teh vestí »zgolj silne cedijo«. Naj bo

Zakaj je Ljubljana najdražja?

letina dobra ali slaba, to na cenah v naših mestih skoraj ni čutili. In razburjanja potrošnikov ni ne konca ne kraja.

In se vam morebiti zdi, da je neupravičeno?

Tega ne bi mogli reči...

Ze več let ugotavljamo, da naša trgovina nikakor na sledi razvoju. Za to je morebiti vrsta objektivnih razlogov, toda zdi se, da v večji meri le prevladujejo subjektivne slabosti. Potrošnik nikakor ne more razumeti (in doslej mu še tega nihče ni dokazal), da se lahko cena od proizvajalca ali proizvoznega središča do potrošnika poveča za pet ali desetkrat! Kako je mogoče, če je v Makedoniji (da ne govorimo o naših preskrbovalnih podjetjih v okolici mest in industrijskih središč) po pet ali šest, ali osem dinarjev za kilogram?

Tudi izgovori o daljavi, o pomanjkanju vagonov v sezoni, o velikem kalu in pomanjkanju prevoznih sredstev, o maržah in stroških, o najrazličnejših obdavčitvah — ne vzbude resnejše kritike.

Gre torej v veliki meri za — naše lastne napake. Napake naših trgovskih delavcev!

Vprašanje se torej kar samo zastavlja: Doklej bo veljal za Slovenijo in Ljubljano vzdevek najdražjega mesta oziroma republike?

Bržčas dotlej, dokler zbori občanov ne bodo odločneje zahtevali reda na tržišču in dokler samoupravni organi in trgovinski podjetji ne bodo temeljiteje in v večjo mero odgovornosti pregledali svojega in dela drugih, za to odgovornih organov in podjetij ter gospodarskih organizacij!

IZTOK AUŠEC

LJUBLJANA

Pred kratkim smo invalidi športniki iz Ljubljane imeli ustaševni občni zbor »Športnega društva invalidov«.

Ena od osnovnih nalog novo ustanovljenega društva je predvsem pozitivno spodbujanje življenja med invalidi, tesnejše medsebojno povezovanje in dobri odnosi z vsemi športniki iz Slovenije.

Sklenili smo tudi, da boho v prihodnje bolj razvijali tovariški duh in izvajali naša telesa. Prvi tak uspeh je »Športno društvo invalidov« že doseglo, ko je pripravilo srečanje z invalidi športniki iz Kočevja in v Novi Gorici, kjer smo tekmovali v kesljanju, streljanju, balinanju in šahu. Izkazalo se je, da so prav taka srečanja, kjer gre bolj za tovariške stike, kot za športne rezultate, izredno uspešna. Seveda se kljub temu športna tekmovalnja ne smejo izroditi v nesportno izživljanje. Tekmovanja bodo ostala še vedno na športni ravni, posebno tedaj, ko se častno borimo za prvenstvo. Tako so te dni naši strelci invalidi osvojili drugo mesto med desetimi strelskimi ekipami v občini Ljubljani Center. Za čim boljše uspeh se žilavo borijo tudi naši balinarji, saj so že zdaj med prvimi na tekmovalni lestvici proti najmočnejšim v ljubljanskem okraju.

Proslave na Primorskem

Prva junijska nedelja letos je bil lep sončni dan, ki je po svoje tudi pripomogel k uspešni proslavi obhajanja spominov in tradicij NOV v severnem delu koprškega okraja. V zgodnjem jutru so iz Baške grape in doline Idrije brzeli proti Bukovemu številni avtomobili z udeleženci proslave. Na razglednem gričku nad vasjo so se zbirali tudi okoliški prebivalci, ki so prišli celo iz nekaterih osamljenih domacij. Tu v Bukovem so se udeležili odkritja grobnice in spominske plošče, ki jo je postavila krajevna organizacija ZB v sodelovanju z ZB iz Idrije in pomočilo vaščanov.

Na svečanosti je govoril o razvoju narodnoosvobodilnega gibanja na Primorskem in o dosežkih v povojni socialistični izgradnji književnik France Bevk, nekdanji predsednik pokrajinskega narodnoosvobodilnega odbora za Slovensko Primorje in Trst. Za njim je povzel besedo Oscar Caldero, nekdanji namestnik komisarja garibaldinske brigade »Antonio Gramsci«, ki se je bojevala v sestavi italijanske divizije »Garibaldi Natisone«. Govoril je o prispevku in žrtvah italijanskih partizanov garibaldincev, ki so se ramo ob ramo borili skupno s slovenskimi partizani na primorskih tleh in tudi drugod po Jugoslaviji.

Po govorih je znan partizanski borec, domačin Alojz Mlakar, odkril grobnico in spomenik padlim borcem in ga izročil v varstvo in oskrbo vaščanom.

Popoldne je bila žalna proslava z odkritjem grobnice in spomenika borcem NOV v bližnjih Ravnah. Tudi na tej proslavi je ob veliki udeležbi govoril France Bevk, sodelovala sta tudi pevski zbor in rudarska godba.

O VLOGI IN NALOGAH

(Nadaljevanje s 1. strani)

druženih organizacijah, ki so pomembne za pripravo pri obrambi države in za vojaškostrokovno izpopolnjevanje rezervnega starešinskega kadra.

PRENAŠANJE IZKUŠENJ IZ NARODNOOSVODILNE BORBE, ZLASTI NA ŠOLSKO MLA-DINO

»Nekatera združenja so tudi na področju dela s šolsko mladino pokazala koristno aktivnost v zvezi z obrambno vzgojo prebivalstva.

Vendar aktivnost na tem področju ni bila splošna in množična. V prihodnje bo treba pokazati večjo dejavnost tudi na tem področju.

Se važnejše pri pripravah mladine za obrambo pa je morda delo učiteljev, predavateljev in profesorjev. Oni so večinoma rezervni oficirji. Združenja bi zelo dosti napravila, če bi organizirala in usmerjala delo tistih rezervnih starešin, ki so učitelji, predavatelji in profesorji iz katerega koli predmeta.

Združenja bi morala v vsej svoji dejavnosti — pri vojaškostrokovnem izpopolnjevanju članstva in pri izvajanju obrambne vzgoje prebivalstva — izkoristiti bogate in našim razmeram še najbolj ustrezajoče izkušnje iz NOB.

OB TABORNEM OGNJU

Na pragu turistične sezone smo, sezone, ki naj bi po pričakovanjih prekosila vse dosedanje glede števila tujih in tudi domačih turistov. Spoznanje, da je tudi turizem posebna »industrija«, ki po svoje lahko mnogo pripomore k hitrejši in lažji graditvi socializma, je tudi pri nas v zadnjih letih našlo svoj odraz v vrsti ukrepov, tako gospodarskih kot upravnih. Poenostavili smo postopek okoli izdaje viz, carine, izboljšali cestno omrežje in razširili gostinsko mrežo. Vse to je prav in dobro, pa tudi koristno...

Toda: med mnogimi našimi gostinskimi in turističnimi strokovnjaki se je ukoreninilo prepričanje, da sta turizem in spomeniki NOB dva popolnoma ločena, če že ne nespočitvena s pojma. Ti ljudje vsa prepričana, da tuji turist ni nič drugega kot kapitalist, ki zato sovraži našo revolucijo in ne želi na političnih o njej niti slišati, še manj pa videti kak njen spomenik.

Odvéje je trditve, da med tuji turisti niso samo bankirji, veletrgovci, tovarnarji in drugi. Življenjska raven v nekaterih zahodnih državah je tako visoka, da si lahko pot v Jugoslavijo privoščijo mnogi uslužbenec in celo bolje plačani visokokvalifi-

so si ogledali spomenik padlih borev v Sromljanah, spomenik talcev v bližnjih Lastinah, posebej pa še spomenik ustanovitvi Kozjanskega oddreda v letu 1943 na Silovcu. Ob tem spomeniku, postavljenem iz domačega kamna na lepi razgledni točki sredi slikovitega okolja prijaznega Silovca, so se zbrali udeleženci srečanja, ki jim je tovariš Molan živo orisal vso zgodovino partizanskih borb v tem kraju. Krasen majniški dan in pestro okolje spomenika je še bolj povzdignilo slavnostno razporeženje.

Deputacija udeležencev je ob tej priliki obiskala 80-letno Kosovo mammo, mater treh borev, na njenem domu na Silovcu.

Vsem udeležencem je bilo to srečanje, ki se je v vedrem razpoloženju razvilo v živahno družabno razgovornost, bogato duševno razvedrilo in telesno okrepitev.

Radko Klemenčič

KOVOR

Z ustanovitvijo strelskih sekcij je krajevna organizacija ZROP Kovor izvedla sklep lanskega občnega zbora. Sekcija zelo dobro uspeva. Rednih strelskih vaj ob nedeljah, včasih tudi ob sobotah, se udeležuje precej pionirjev, mladincev in odraslih. Vodijo jih člani ZROP. Aktivnost strelske sekcije je prispevala tudi h koordinaciji dela množičnih organizacij v kraju.

V nedeljo, 9. junija je krajevna organizacija ZROP Kovor organizirala za svoje člane tekmovalno v streljanju z malokalibrsko puško na »Ješah« pod Dobro.

Uspehi posameznikov in ekip so bili zadovoljivi. Najboljši uspeh je dosegel tajnik krajevne organizacije Kovor, Janko Spendal s 40 krogi, drugi je bil Mihajlo Božič s 34 in tretji Franc Dobrin s 31 krogi. Ekipno je zmagala krajevna organizacija Križe s 78 krogi. Zmagovalec so prejel praktična darila ZROP občine Tržič.

Po tekmovalju so se predstavniki vseh treh krajevnih organizacij ZROP tržiške občine dogovorili o partizanskem pohodu, ki naj bi se ga udeležilo 300 članov ZROP in mladincev, ki bodo v Koprškem okraju.

Ob zaključku tovariškega srečanja so se sklenili, da krajevna organizacija ZROP Križe pripravi podoben program v koordinacijskim pohodom na svojem terenu.

ZAGREB

V zagrebški občini Trnje so v Lomnički ulici pred kratkim postavili temelje stanovanjski zgradbi za bore in invalide, v kateri bo 25 eno, dvo in trobrišnih stanovanj.

Zagraditve te stavbe, ki bo dograjena in vseljena v decembru, bodo porabili 85 milijonov dinarjev. Po besedah predsednika ZB NOV Zagreba bo, z vselitvijo 23 družin borev in invalidov, v tej občini rešen stanovanjski problem le-teh, ker je lani že 180 družin invalidov in borev do bilo stanovanja.

Poizvedba

Franc Miklavc iz Povirja 44. p. Sežana vjudno prosi bivše internirance v Mauthausnu, da mu sporoče, če kaj vedo o usodi njegovega sina Alojza Miklavca. Ta je bil interniran do osvoboditve v Mauthausnu, nato pa premeščen v bolnišnico Linz. Po okrevalju so ga zopet poslali v jugoslovanski lager št. 49, kjer je čakal do septembra 1945 na povratek v domovino. (Te podatke je Miklavc zvedel od nekega tovariša iz Beograda. Ta je namreč mislil, da se je tudi Alojz vrnil domov).

Ako je komu kaj znano o usodi Alojza Miklavca, prosimo, da to sporoči na naslov njegovega očeta.

OBVESTILO

Predsedstvo ZROP občine Ljubljana Center ima na razpolago še nekaj vojaških spicialek, med drugim zlasti sekcije Celje, Murska Sobota, Novo mesto, Pazin, Rab, Rovinj, Samobor, Sušak, Tolmin in Vrhnika v merilu 1:50.000 ter Bled, Cerknica, Ljubljana okolica in Vrhnika v merilu 1:25.000. Zemljevide lahko kupijo člani ZROP vsak torek in petek od 17. do 19. ure v Komenskega 7.

Ta slika ji je drag spomin

Sliko zgoraj nam je poslala Francka Povh-Slavka (v sredi) iz Pake 24 pri Velenju. V partizane, in sicer v koroško četo je odšla stara komaj sedemnajst let. Pozneje je bila v Šlandrovi brigadi, kjer je bila 20. novembra 1944 hučo ranjena in je odtlej 60% invalid. Sedaj s svojo družino - z možem, ki je tudi invalid in tremi hčerkami - stanuje v Paki, od koder je lep razgled na Velenje. Hčerke obiskujejo velenjsko osemletko, kjer so se iz stare šole pred kratkim preselili v novozgrajeno. Francka želi, da bi njene hčerke pridobile v šoli čim več znanja, za kar se doma tudi sama prizadeva. Na sliki so še: Boris Čizmek-Bor (sedi), Alojz Kolman-Marok (levo) in Tugo (desno).

ŠMARJETA

Pred kratkim smo v Šmarjeti imeli sestanek članstva krajevnih organizacij ZB in ZVVI. Pogovorili smo se o uspehu volitev v občinske zbore in pretehtali s tem v zvezi vlogo bivših borev in invalidov.

Na sestanku smo se pomenili tudi o pomoči otrokom padlih in otrokom socialno ogroženih borev in invalidov. Ko smo se nato dogovorili, se o uveljavljanju zakonitih pravic borev, smo sklepali tudi o tem, kako bomo proslavili dan borca 4. julija in dan vstaje 22. julija.

Med razpravo smo ugotovili tudi to, da prosijo za priznanje posebne dobe iz NOB tudi taki, ki niso člani Združenja borev. Zato smo sklenili, naj se pri vlogi za posebno delovno dobo zahteva tudi potrdilo, da je prošilec član ZB.

David Plut-Ales

STRAŽA PRI FRANKOLOVEM

V Straži pri Frankolovem je umrila naša dobra članica Neža Preložnik, stara 76 let. Med prvo svetovno vojno je postala vdova s štirimi majnimi otroki. Med okupacijo pa je izgubila sina in zeta. Pri njeni hiši so se stalno oglaševali partizani, za katere je skrbel z materinsko ljubeznijo. Nudila jim je vse, kar je le mogla. Zato so jo tudi spoštovali vsi, kar je pokazal tudi njen pogreb.

Krajevni organizaciji ZVVI in ZB Strmec sta ji poklonili zelo lepe vence. Na domu se je od nje poslovil tajnik invalidske organizacije Frankolovo Jože Gregore, ob odprtem grobu pa Darinka Vizjak v imenu ZB NOV Strmec. Naj ji bo lanka domača zemlja, za katero je toliko žrtvovala. Nam pa bo ostala v nepozabnem spominu.

Jože Gregore

BREŽICE

Krajevni organizaciji Združenja VVI Sromlje in Brežice sta predčili dne 19. maja srečanje vojnih invalidov in borev na Silovcu pri Sromljanah. Sestanek članov obeh organizacij je bil na vse prisrčen. Zanimiv je bil predvsem za člane iz Brežic, katerim so bili tovariši iz partizanskih Sromelj odlični vodici po zgodovinskih gibanja za časa NOV. Člani

Volilni rezultati pri volitvah za poslance zveznega in republiškega zbora, doseženi v SR Sloveniji 16. junija, so prekosili celo odlične rezultate, dosežene 26. maja pri volitvah v občinske skupščine, saj se je po neuradnih podatkih udeležilo volitev 16. junija 93,4%, medtem ko je 26. maja volilo 92,1% volivcev. Največje udeležbo so s 95% dosegli v koprškem okraju.

S temi volitvami smo izvolili vse predstavniške organe po novi ustavi in tako začeli novo ero v našem družbenem razvoju.

10. junija so se v Bonnu začeli jugoslovansko-zahodnonemški razgovori o plačilu odškodnine jugoslovanskim žrtvam nacističnih poskusov na živih ljudeh. V Bonnu domnevajo — sodi agencija DPA — da bodo odškodninsko vsoto za naše državljane izenačili z vsoto, ki jo zvezna republika plačuje žrtvam iz drugih držav.

Predsednik ZDA Kennedy je po televiziji pozval zaveznike ZDA, naj povečajo napore za okrepitev miru in je v imenu vlade ZDA obljubil, da bo le-ta delala za boljše razumevanje med ZDA in ZSSR. Ta apel in poziv za odstranitev nezaupanja v odnosih med ZDA in ZSSR, javno priznanje sovjetskemu ljudstvu za »mnoge uspehe« in poudarjanje, da morajo ZDA ponovno proučiti stališče do SZ in hladne vojne — pomeni senzacionalno prelomnico v ameriški zunanji politiki. Miroljubni ljudje v ZDA in po vsem svetu pozdravljajo to zdravo potovanje Kennedyjeve vlade. V Moskvi so »previdno« optimistični, pravijo pa, tudi premier Hruščov, da je »treba pozitivne izjave in pozive potrditi z dejanji v praksi«.

Najvažnejši dogodki 15 dni

Med predsednikom ZDA Kennedyjem in premierom ZSSR in Velike Britanije Hruščovom ter Macmillanom je bilo doseženo soglasje, po katerem bo v kratkem v Moskvi sestanku s na visoki ravni, na katerem bodo skušali na hitro doseči sporazum o prepovedi jedrskih poskusov — je povedal predsednik Kennedy na washingtonski univerzi. Sredi julija bosta prispela v Mosko posebna odposlanca predsednika ZDA in britanskega premiera.

Predvideno potovanje predsednika ZDA Kennedyja v Evropo — predvidoma bo obiskal Italijo, Zahodno Nemčijo, Irsko, Veliko Britanijo in zahodni Berlin — vsebuje več elementov nevarnosti za neuspeh kot pa perspektiv za dosego uspeha, sodi ameriška agencija AP. Funkcionarji ZDA pa menijo, da bo Kennedy kljub vsemu prisiljen tvegati to potovanje, ker bi bila odpoved obiska Italiji in Zahodni Nemčiji še večji ameriški neuspeh.

11. junija je odstopila grška vlada premiera Karamanlisa, pravijo, zaradi nesoglasja med kraljem in premierom, ali naj grški kraljevski par v juliju obišče Britanijo ali ne. Premier je za odpoved obiska, kralj pa je za obisk. Karamanlis je predlagal razpust parlamenta, imenovanje uradniške vlade, opozicija zahteva ustanovitevčasne politične vlade, kralj pa je baje za uradniško-politično vlado, ki bi izvedla volitve.

Ameriški civilni letalom je spet dovoljeno leteti nad Kubo — so sporočili v State Departmentu ZDA. Prepoved letenja nad Kubo je trajala 8 mesecev. Po oceni pristojnih ameriških oblasti ni več nevarnosti za letala in potnike, tako da bodo lahko letela iz ZDA v Latinsko Ameriko in na Karibske otoke lahko znova letala direktno. To nedvomno pomeni zboljšanje ameriško-kubanskih odnosov.

Navezovanje zahodnonemško-poljskih trgovinskih stikov bo postopno (»korak za korakom«) utrlo pot političnim odnosom med obema deželama — je izjavil zahodnonemški kancler Adenauer. V kratkem odpotuje namreč na Poljsko neka zahodnonemška delegacija, ki se bo tam razgovarjala o upostavitvi zahodnonemške trgovinske misije v Varšavi.

Malaja in Indonezija sta sprejeli pobudo Filipinov, da bi vse tri države navezale tesnejše stike ter — po zamisli zunanjih ministrov teh treh dežel — ustanovile konfederacijo, ki naj bi se imenovala MAFILINDO. Malaja pa je privolila, da bo v Singapuru, Bruneju, na severnem Borneu in Saravaku razpisala referendum, na katerem se bo ljudstvo izreklo, ali želijo pristopiti federaciji ali ne. Tako bo, zdi se, odpravljeno v tem delu sveta žarišče nemirov in vojne.

Neposredna indijsko-kitajska pogajanja so stvar ne tako skorajšnje prihodnosti. Tako je moč sklepati po izjavi predsednika izvršnega sveta ZAR Alija Sabrija, ki je nedavno obiskal Peking in New Delhi. Vendar obetajo vodilni ljudje v obeh prestolnicah, da ne bodo storili nič takšnega, kar bi utegnilo znova sprožiti vzmet vojne na kitajsko-indijski meji.

12. junija so v Bukarešti parafirali jugoslovansko-romunsko pogodbo o skupni izgradnji gigantskega hidroenergetskega in plovne sistema v Djerdapu na Donavi.

Prva kozmonavtika na svetu, 26-letna Rusija Valentina Vladimirovna Terješkova, po činu mlajši poročnik, je poletela v vesolje z ladjo »Vostok VI«, ki so jo 16. junija izstrelili s kozmodroma v Bajkonuru (vzhodno od Kaspiskega morja), in se v vesolju pridružila svojemu tovarišu, petemu sovjetskemu kozmonavtu podpolkovniku Valeriju Fedoroviču Bikovskemu, ki je že tretji dan krožil okrog Zemlje v ladji »Vostok V«, izstreljeni prav tako s kozmodroma v Bajkonuru 14. junija. Ladji obkrožita Zemljo v 88,3 minutah, najbolj se ji približata na razdaljo 173 km (»Vostok V« oziroma 183 km (»Vostok VI«), najbolj pa se oddaljita od nje 219 oziroma 233 km. Terješkova je »stopila« v vesolje v neposredni bližini ladje kozmonavta Bikovskega, ki se bo po najnovjših poročilih vrnil na Zemljo 21. junija. Kdaj se bo vrnila na Zemljo Terješkova, niso sporočili. Predsednik Tito je ob poletu obeh kozmonavtov čestital premieru Hruščovu in poudaril, da pomeni polet prve ženske v vesolje posebno velik dogodek.

Ultimat Nacionalnega sveta iraške revolucije Kurdem je zahteval od kurdskega voditelja Mustafa el Barzanija, da se morajo oni in uporniške kurdske enote vdati v 24 urah. Ker tega niso storili, se je 11. junija začela v severnem Iraku proti upornim Kurdom vojaška akcija redne vojske, ki se bo — izjavlja iraški premier — kmalu končala. Boj pa bo, vse tako kaže, krvav in dolgotrajen.

Komandant Stane 8

JOŽE MEKINDA išče Pohorski bataljon

Patrulja je kmalu opravila delo. Pretrgana slika Hitlerja, polita s črnim, je ležala pohojena na tleh. Pisarniški papirji so se zažigali kar v sobi. Kartoteka je požiral plamen, zlomljeni stoli, razbiti predali, vse je kazalo na veliko razdejano.

»Ali bo?«
»Bo, bo, joj, kako dobro in hitro ste napravili. Jutri bodo gledali kot sove, begali, telefonirali in preklinjali bandite. Zdaj pa hitro pojdite!«

Delo je bilo opravljeno. Preko hribov so se spustili v Saleško dolino in med Velenjem in Soštanjem blizu Pesja prešli železniško progo in nato odšli proti Razborju.

Štiri ure hoda. V jutranjih urah so se že ustavili pri starem znanecu Ernežniku.

Ko so hodili iz Saleške doline proti Razborju, je bilo snega vedno več. Iz nahrbtnikov so potegnili bele halje, narejene iz rjuh in jih oblekli, tako so bili v belini slabo vidni. Preko obraza so imeli bele mreže, narejene iz debelih belih zadrž.

Pri Ernežniku so potrkali. Nič se ni oglašil. Zopet so potrkali, tokrat močneje. Vse je bilo tiho in mirno.

»Ernežnik, saj nas poznaš, partizani smo!«
»Glasu iz hiše ni bilo.«

»Odprite!«

Glas se je izgubil v gluho noč. Za zastrtimi okni je opazoval gospodar prišlece. Ni jih spoznal. Oblečeni so bili v bele halje in vsi oboroženi z brzostrelkami.

»Ne, to niso partizani, ne odpre!« je šepnil svoji ženi, ki je ležala v postelji.

»Tudi če so partizani, jim ne odpre, dovolj so me zaslíševali zaradi njih. Nočem oprava z nobenim,« je šepetaje nadaljeval.

»Pojdij na posteljo, zopet nas skušajo,« je tiho odgovorila žena.

»Odprite!« se je čul močan glas. Tedaj se je oglašil Janko po nemško.

Tudi na ta klic ni bilo odziva.

V sobi pa sta se stiskala prestrašena mož in žena in mislila, kaj naj storita.

Zunaj so se v trdem snegu slišali koraki in ker se je že danilo, je odšla patrolja na majhen hriček nad Ernežnikovo kmetijo, kjer je s kopiti brzostrelk razgredla sneg in polegla.

Med tem časom je gospodar pohitel in javil županu, da so ga ponoči, okoli pol šeste ure zjutraj klicali banditi. Ker so ga že preje večkrat zaslíševali, da jih podpira, je sedaj prišel sam, da jim dokaže, da nima z njimi ničesar skupnega. Vedel še vedno ni točno, če le niso bili Nemci, ki so se izdajali za partizane.

Župan, vnet predstavnik nemške oblasti, je takoj telefoniral v Slovenj Gradec. Takoj so trije kamioni pripeljali orožnike in vojaštvo. V dobri uri so bili že na grebenu Razborja.

Med tem so partizani že plegli. Zmenili so se, da bodo menjali stražo vsako uro, tako bo vsak nekaj časa počival.

Ko so drugi počivali, sta se Stane in Silas pomenovala.

»Čudno se mi zdi, da Nemci ne govore kaj več o Pohorskem bataljonu. Menim, da le ni tako grozno, kot govore ljudje. Čimprej moramo priti v stik s terenci. Morda je kje v bližini Kristl ali Leon, ali kaka patrolja. Kaj, če bi koga poslali skozi gozd do Kostrunčka, ta bo vsaj približno vedel, kako je bilo.«

»Ne bo dobro, preveč je na odprtem, lahko ga opazijo, potem nas bodo začeli hajkati. Počakajmo do mraka.«

Nekaj časa sta molče premišljala. Niti nemu niti drugemu ni šlo v račun, da bi padel tako hraber bataljon. Da ni ostal niti en mož, ne, to skoraj ni mogoče!

Okoli enajste ure je odšel na stražo Franček. Sedel je na prevrnjen štor, položil preko kolensko črtno brzostrleko in ogledoval okolico. Nikjer ni bilo opaziti nevarnosti.

Nemci, oblečeni v bele halje, so se v strelcih pomikali proti vrhu hrička. V omečenem snegu ni bilo slišati stopinj. Približali so se na dobrih sto metrov. Tedaj je rafal iz brzostrelke zažvižgal nad glavami.

»Stražar skoči za hloed, spusti ves rafal, dvaintrideset nabojev proti napadalcem.«

Nemci so napadli. Rafal je sledil rafalu, toda vse preko taborišča, ki je bilo za hričkom.

Silas skoči k stražarju in spusti rafal, odvijte bombo, jo vrže in vrže proti nemškemu položaju. Nemci so se ustavili. Videli so, da partizani ne poznajo šale.

V taborišču so borci mirno pospravili vse stvari v nahrbtnike in se spustili po strmini proti dolini Suhega dola.

Leon, ki sta držala zvezo, s politkomisarjem Tomažem, ki je bil ranjen na Pohorju. Pri njem je bila hrabra partizanka Milka, ki mu je nosila hrano in zdravila.

Zopet pa so bili Lakovnikovi veseli, da so prišli k njim vnovič partizani, s katerimi bo Pohorje zopet oživilo.

Ko je Lakovnikov Oskar odprl, je široko pogledal, ko je videl pred seboj starega znanca Staneta. Ko je slišala žena: »Hitro, hitro!« je že vedela, kdo je prišel. Tudi otroci so pritekli v spalnih srajcah v kuhinjo, da bi videli partizane.

»Otroci, spat!« jih je z besedo, kot ponavadi opomnil Oskar.

»Pst, pst!«

»Zagrni okna in privij petrolejko!«

Vse je bilo na mah.

Stane je odredil stražo, sedel na drva pri ognjišču in si mel premrzle roke.

Ne da bi kdo zaprosil, je prinesla mati košaro jaje in ubite vlivala na mast v ponvi.

Stane je mirno sedel na sekancih in premišljeval o svojem poslanstvu.

Venomer so mu uhajale misli k Pohorskemu bataljonu. Na vsa vprašanja, ki si jih je zastavljala, si je odgovarjal s tihim nemirno. Zaprl se je vase. V tem trenutku ni mogel nihče prodreti v njegovo notranjost. Tudi prijetno dišeča cvrta jajčka mu niso teknila. Spil je kozarec točenca in naročil komandirju, da grede borci k počitku. Povelje se je brž izpolnilo, želodci so bili poteseni.

Na kozolcu so si uredili primerno prenočišče.

»Kaj veste o Pohorskem bataljonu, imate kakšna sporočila?« je vprašal Stane z besedo in očmi gospodarja in gospodinjjo. Silas in Franček sta razprtih oči zrla v izraz njunih obrazov in čakala odgovor.

»Povejte nam, kaj je res, kar se govori in kar so nemški časopisi pisali o tem boju?«

Molk.

Oskar in žena sta se spogledala. Iz oči se jima je razbralo, da jima je težko povedati resnico. Nista si mogla zamisliti, da Stane še ni bil podrobno obveščen o napadu.

Molk.

Stane je z drobnimi očmi preletel oba. Odkočil je s kupa drv, prijel je Lakovnika za laket, ga potrepal in takoj obrnil pogovor: »Sta bila Kristl in Leon kaj pri vas?«

»Pred kakimi štirinajstimi dnevi,« se je oglašil Leon, »povedal je, da je Tomažu bolje, da bo kmalu lahko hodil.«

»Kako pa kaj Rajko in Grgo, ali se še kaj oglašita pri vas. Kako je kaj s Plesnikovim Gorkom iz Legna?«

Zopet sta se spogledala.

Silas jih je motril in takoj opazil, da se skriva za tem nekaj hujšega. Na njunih obrazih je bilo videti, da so ljudje govorili resnico. Morda ni vse res, ali nekaj bo le držalo.

»Stane, ali ti niso povedali kaj se je zgodilo s pohorskim bataljonom. V začetku januarja so jih Nemci obkolili s petimi obroči. Padli so vsi. Živ je ostal samo Sulc, ki je bil hudo ranjen. Vsi, ki so bili v taborišču pri Treh kraljih, so padli. Oni, ki so bili odsotni v patrolji, so padli v St. Vidu na Graški gori. Vsi borci pohorskega bataljona so mrtvi. Odpejali so jih v Maribor, in od tod nekam naprej, govori se da v Graz. Tisti, ki so padli v St. Vidu pa so pokopani v Slovenj Gradcu. V St. Vidu so Nemci zažgali kozolec, fantje so se sami postrelili, vse ožgane so pozneje vlekli iz pogorišča. Bajje, jih je izdal kaplan ali župnik, nič točnega se še ne ve.«

Vsem trem, ki so poslušali, so se prek obraza menjavale razne barve. Stane je bil zelen, blede, rdeč in zopet blede.

»In kdo jih je izdal?«

»Nič ne vemo, tudi terenci nič ne vedo povedati. Kristl in Leon sta dolgo stikala za izdajalcem, a brez uspeha. Prepričan pa sem, da so bili izdani,« je napol v strahu, s šepetajočim glasom pripovedoval Lakovnik. Svojih tihih besed se je bal, kot da bi tudi pred seboj hotel skriti resnico.

Stane in Lakovnik sta se umaknila v sobo, kjer mu je Oskar povedal vse podrobnosti, ki jih je vedel iz ustne govorice.

Ura je odbila eno.

»Gremo naprej, Silas, pripravij patroljo!«

V nekaj minutah je bila patrolja nared. Ivanov, Gagovič, Sil, France, Stane, Silas, Janko, na čelu pa Lakovnik, ki je kazal pot preko Dobrave do železniške proge, so nadaljevali pot nad Dolžami proti vrhu Pohorja.

Svetla noč se je začela umikati jezikom megle, ki se je končno zgrnila nad Pohorjem. Ni trajalo dolgo, ko se je med drobnimi snežnomrzlimi kapljicami pridružila še burja, ki ni poznala usmiljenja. Lezla je do kosti.

Breg je bil vedno bolj strm. Hoja težja. Spreddaj se je slišalo par trboveljskih kletvic, ker jim je na poledenem snegu drselo. Pogled vseh je bil oprt vedno navzgor, da bi zagledali ozorje. Zagledali so ga, toda za tem ozorjem je bil zopet breg in zopet novo ozorje. Le kdaj bo konec grebena?

Počitek.

»Ti hodiš prehitro!«

»Pojdij naprej, saj si nisem izgovoril to mesto,« je bil kratek odgovor prvega.

»Vsak lahko pokadi eno cigareto.«

Kot bi trenil, je potaval cigaretni ogorek od partizana do partizana. Na mah je bila patrolja zaznamovana z ogorki.

»Naprej!«

Zopet v breg, breg, kateremu ni bilo konca.

Močan vzhodnik je začel razganjati gosto meglo. Skozi meglen pajčolan se je pokazalo medlo, kot hlebec veliko zimsko sonce. Vsi so čutili neko novo toplino, namišljeno, a vendar prijetno. Z veliko večjim veseljem in voljo so spešili in končno prišli na pot, ki je vodila iz Ribnice na Pohorje in Pesek. Po ravni, med drevjem zaznamovani poti, so bili v dveh urah in pol na Pesku. Nobenega znaka ni bilo, da bi bili tu v zadnjem času partizani.

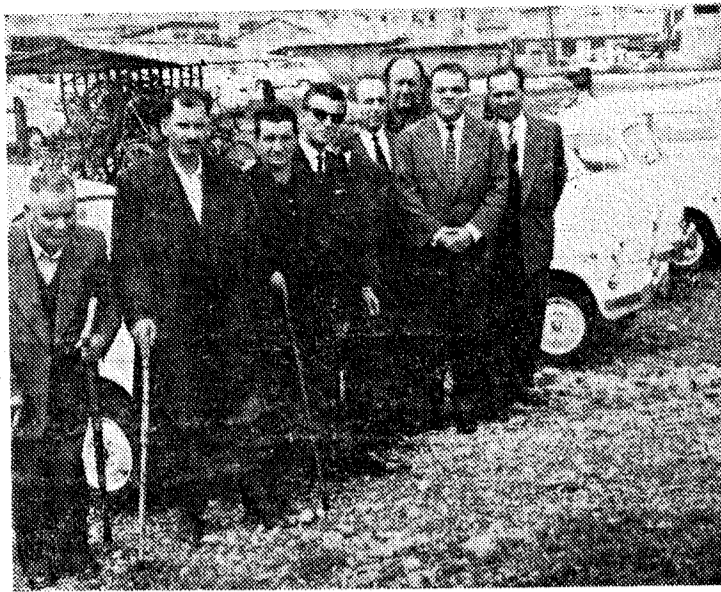
Nad kočo se je patrolja ustavila. Iz dimnika se je v tankem curku dvigal dim, zivke da so domači v hiši. Janko je odšel z Gagovičem naprej do koče. Vstopila sta in bila lepo sprejeta. Na njun znak so tudi ostali odhiteli proti koči. Nad kočo je ostala samo straža, ki je imela pregled nekaj kilometrov daleč.

AVTOMOBILI ZA INVALIDE

Na parkirnem prostoru servisne službe »Crvene zastave« v Ljubljani je bilo pred dnevi prav posebno živahno. Drug za drugim so prihajali iz raznih krajev Slovenije bivši borci-invalidi. Z obrazov jim je bilo razbrati veselo pričakovanje. To so bili samo težki invalidi prve skupine. Vsi so dobili avtomobile brezplačno. 13 jih je že imelo »isette«, a ker so bili že izrabljeni, so jim jih zamenjali. Med njimi jih je tudi 8, ki doslej še niso imeli prevoznega sredstva, a sedaj so dobili »fička«. Uprava za vprašanja borcev in invalidov je te avtomobile naročila že v januarju in sedaj so jih izročili invalidom.

»Danes pa smo zelo točni,« je nedko šalivo pripomnil, ko je zavila na široki parkirni prostor »avtoveleka« tovarne avtomobilov »Crvene zastave« iz Kragujevca. Pogovori so utihli in vse oči so se uprle v nove svetleče avtomobile. Brž so bili raztovorjeni in razvrščeni. Veliko pričakovanje se je izpolnilo. Predstavnik Sveta za sociaino varstvo SRS je slovesno izročil invalidom 21 novih avtomobilov. Zastopnik tovarne avtomobilov je tovariše poučil o ravnanju in negi avtomobilov in nato si je lahko vsak izbral svojega. Avtomobili so bili porazdeljeni takole: 8 Stajerske so prejeli avtomobile 4 upravičenci, z Gorenjske 4, Primorske 4, Dolenjske 3 in 6 iz ljubljanskega okraja.

Polni načrtov, kako bodo laže odhajali na delo, kako se bodo vozili na nedeljske izlete in popeljali s seboj tudi svoje družine, so drug za drugim sedeli v avtomobile in se z veseljem razpoloženo odpejali na prvo vožnjo.

Oddih članov združenj VVI v Strunjanu

Med člani združenj VVI je zelo veliko zanimanja za oddih v invalidskem zdravstveno rekreativnem centru v Strunjanu. Po podatkih, ki jih imamo, se je do sedaj pri občinskih združenjih VVI prijavilo za oddih 453 osebnih in družinskih invalidskih upravičencev, članov združenja ter ožjih družinskih članov osebnih vojaških vojnih invalidov. Največ članov združenja VVI se je prijavilo v občini Novo mesto 56, Kranju 49, Domžalah 39, Mariboru Centru 37, Ljubljani-Siški 26, Novi Gorici 30, Tolminu 25 itd. Skupno je do sedaj prijavilo svoje člane za oddih v invalidskem zdravstveno rekreativnem centru v Strunjanu 28 občinskih združenj VVI in to iz okraja Kopra 7, Maribora 5, Ljubljane 13 in iz Celja 3.

Združenj VVI za oddih v Invalidskem zdravstveno rekreativnem centru v Strunjanu v tistih okrajih in občinah, ki nimajo svojih počitniških domov na morju. Večina članov združenj VVI, bo na oddihu od 10 do 14 dni ali skupno 5336 oskrbnih dni. Oddih bodo člani združenja VVI v glavnem izkoristili v juliju in avgustu. 108 članov pa bo izkoristilo oddih pred sezono in po njej junija, septembra in oktobra.

Člani združenja VVI bodo na oddihu po bonificirani ceni, ki znaša pred sezono in po njej 700 din in v sezoni 850 din za 1 oskrbni dan. Več občinskih združenj VVI bo dalo svojim članom še dodatne večje regrese. Nekatera združenja VVI bodo svoje člane, predvsem socialno šibke in aktivne, poslala na oddih tudi brezplačno.

VEČ PRIHRANKOV — PRIJETNEJŠI DOPUST!

Vaš denar nalagajte na hranilno knjižico v Komunalno banko Celje ali celjsko mestno hranilnico.

Komunalna banka Celje z ekspoziturami in podružnico Celjsko mestno hranilnico obrestuje hranilne vloge po najugodnejši obresti meri.

Več prihrankov — udobnejši dom — večje zadovoljstvo!

Komunalna banka Celje in Celjska mestna hranilnica vam hranilne vloge najugodnejše obrestuje.

Hranilna knjižica je vaš zanesljivi prijatelj, ki vam pomaga, ko je pomoč najpotrebnejša.

Vloge zbira Komunalna banka Celje s celjsko mestno hranilnico in jih najugodnejše obrestuje.

Ob obletnici prvih transportov pregnancev iz Slovenije

Vsestransko nasilje, ki so ga fašisti in nacistični zavojevalci uvedli ob okupaciji naše dežele v 1. 1941, je prišlo še posebej do izraza, ko so se začela množična nasilna preseljevanja Slovencev v Srbijo, na Hrvaško in Slezijo. Letos smo se 7. junija, ob obletnici prvega transporta pregnancev, ki so ga nacisti poslali iz Maribora v Srbijo, spomnili teh dogodkov in zopet so v naših spominih zaživele težki časi, zaživele so številke: 12.000 Slovencev je bilo deportiranih v Srbijo, 18.000 so jih prepeljali na Hrvaško, a 60.000 so jih izgnali v Nemčijo, predvsem v Slezijo. Številni pregnancev in Italiji ni še točno ugotovljeno, zbrani so podatki le za nekaj nad 30.000, od katerih jih je večina bila v tako imenovanih »battagioni speciali«.

Naše ljudi so iztrgali iz njihovih domov, z zemlje, ki so bili nanjo navazani in jih razgnali na vse strani. V Srbiji so jih bratsko sprejeli, ustaski elementi na Hrvaškem in v Bosni so jih skušali na silo odvojiti od tamkajšnjega ljudstva. Najtežja je vsekakor bila usoda tistih, ki so jih izgnali v Slezijo. Daleč od svojih domov, sredi tujih ljudi — na tujih tleh so si skušali zagotoviti obstanek do konca vojne — do osvoboditve, v katero so vsi brez izjeme verovali. Večino njih so poslali na prisilno delo v tovarne ali na kmete.

Ko je v tistih dneh odpejal tudi prvi transport izgnancev z Gorenjske, iz Sentvida skozi Ljubljano, se je kljub pozni uri zbralo na postaji na tisoče ljubljancov, ki so prinašali izgnancem hrano za na pot in tudi oblačila. In čeprav so esesovski stražniki vagoni, niso mogli preprečiti, da ne bi v vagonih dajali pregnancem zavikov z razno vsebino. To se je poznalo tudi svoj program dela. Zbirati je začela podatke o vseh transportih izgnancev iz Slovenije in o njihovem življenju v bratskih republikah in v tujini. Iz vsega tega gradiva bo zbrala zgodovinska dejstva o deportacijah v drugi svetovni vojni, ki imajo vred-

nost za razvoj in kulturo naroda. Vse zbrano gradivo bodo uredili in pripravili zbornik, ki naj bi izšel ob 25-letnici prvih transportov. V tem zborniku bi zbrali slikovno, literarno in dokumentarno gradivo. V tem znanem bi obdelali pred vsem sodelovanje slovenskih pregnancev v NOB od ustanovitve Uziške slovenske partizanske čete, od katere 80 članov jih je med živimi le še pet, pa vse do njihovega množičnega odhajanja v partizane.

Da ne bi nasilni izgoni Slovencev z njihove rodne grude šli v pozabo, a da predvsem ne bi bilo pozabljeno, kako bratsko je ljudstvo Srbije in pozneje, ko ustaši izgnancev niso več zapirali v posebna taborišča, tudi ljudstvo Hrvaške sprejemalo in pomagalo našim izgnancem v njihovih najtežjih dneh, bodo vse to objavili v zborniku. Tako so se na ruševinah nasprotujočih si odnosov med jugoslovanskimi narodi v predaprilski Jugoslaviji gradili novi bratski odnosi in tako se je že v tistih težkih časih NOB ustvarjalo pravo bratstvo in prava enotnost jugoslovanskih narodov, kar pa ni ostalo pozabljeno. Obnavljali so ga vlaki bratstva in enotnosti iz Slovenije v Srbijo in na Hrvaško ter od tam v Slovenijo, okviru ZB NOV po občinah ter zbirali Tja so se vozili nekdanji izgnanci obiskat svoje gostitelje v času okupacije, a v Slovenijo so prišli na obisk k nekdanjim pregnancem njihovi takratni gostitelji. To uvedeno tradicijo nadaljujejo sedaj mladinski vlaki bratstva in enotnosti.

Tudi na razstavi v Muzeju NOB o koncentracijskih taboriščih je bilo prikazanega neka slikovnega gradiva o deportacijah. Izdelani so že tudi štirje televizijski filmi o deportacijah naših ljudi.

V prihodnje se bodo bivši deportiranci še nadalje medsebojno povezovali v okviru ZB NOV in tudi v okviru ZB NOV po občinah ter zbirali zgodovinsko gradivo o prisilnih izgonih Slovencev, da ga otmejo pozabi. Ko pa bo vse to gradivo zbrano, ga bodo posredovali mladini in znanam kot opozorilo na to, kake strahote spremljajo fašizem in vojno in z njim propagirajo načelo: »Nikoli več fašizma — nikoli več vojne.«

Skupina pregnancev iz Skopje pri Cerknem

Sklepi III. plenuma

1. — Zdrženja rezervnih oficirjev in podoficirjev so se v desetih letih obstoja organizacijsko okrepila, urdila med ljudstvom in v veliki meri opravila naloge, ki so jih bila prejeta. Precej so doprinesla tudi glede vojaškostrokovnega izpopolnjevanja svojega članstva in dvigovanja moralopolitičnega lika rezervnega oficirja in podoficirja, pomagala organom oblasti in JLA v pripravah države za obrambo in precej storila pri prenašanju izkušenj NOV na povojne rodove — tako na rezervni starešinski kader kakor tudi na prebivalstvo. Rezervni starešinski kader je prek ZROP seznanjen z novostmi v vojaški tehniki in na področju vojske znanosti, prav tako pa tudi z načinom in metodami obrambe naše države v sodobnih razmerah in v skladu z našimi konkretnimi možnostmi.

2. — Najvažnejša naloga ZROP naj bo še nadalje delo pri vojaškostrokovni izobrazbi rezervnega starešinskega kadra in vsestransko sodelovanje pri različnih oblikah priprav države za obrambo. Organizacija naj se z aktivnostjo na tem področju uskladi s tujimi političnim področjem s tem, da pomagajo organom ljudske oblasti ter države in krajevne uprave. ZROP NAJ POKAŽE SVOJO POLITIČNO AKTIVNOST predvsem s delom na področju priprav države ZA OBRAMBO.

3. — Okrepiti je treba aktivnost organizacij, da bi CIM VEČJE SVEVILO, PO MOŽNOSTI PA VSE REZERVNE OFICIRJE IN PODOFICIRJE VCLANILI V ZROP in tako poskrbeli za njihovo vojaškostrokovno izpopolnjevanje.

4. — ZROP naj se glede reševanja OSEBNIH VPRAŠANJ omeji predvsem na tista, ki izhajajo iz statusa rezervnih oficirjev in podoficirjev. Udeleženci NOB naj rešujejo svoje probleme s področja socialnih in borčevskih pravic preko združenj borcev NOV in združenj vojnih vojaških invalidov, medtem ko naj povojni kadri rešujejo svoje probleme preko sindikalnih in drugih organizacij, ZROP pa naj jim pri tem pomaga. ZROP naj posveti čim večjo pozornost LIKU rezervnega oficirja ali podoficirja.

5. — Zemljišče je treba seznanjati članstvo s PRAVICAMI IN DOLŽNOSTMI rezervnih oficirjev in podoficirjev ter, kadarkoli je to mogoče, pomagati jim pri reševanju problemov, ki so s tem v zvezi.

6. — Vojaškostrokovno izpopolnjevanje rezervnega starešinskega kadra se PRVENSTVENO IZVAJA V POKOLCI NA VOJASKE VAJE IN V MLADINSKE ODRBE, prek ZROP pa se izvaja DOPOLNENO IZPOPOLNJEVANJE v skladu z določbami statuta ter strokovnih načrtov in programov.

7. — V vodstvene organe krajevnih organizacij in ZROP, prav tako pa tudi ZRB v okraju, pokrajini, republikah in Zvezi je treba prednostno vključiti POVOJNE KADRE.

8. — Glede na to, da je ZROP družbena organizacija, se rezervni oficirji in podoficirji vključujejo vanjo prostovoljno, prav tako pa je na prostovoljni osnovi tudi celotna aktivnost, med drugim tudi vojaškostrokovno izpopolnjevanje. Toda člani morajo izpolnjevati svoje obveznosti do združenja v skladu s členom 24 statuta ZRB, v katerem se poudarja, da mora vsak član ZROP izpolnjevati svoje vojaškostrokovno znanje.

9. — Obiskovanje vojaškostrokovnega pouka je treba prilagoditi tako, da bi ga pod ustreznimi pogoji PRIZNALI ZA VOJASKO VAJO, TODA LE OB UGODNIH OKOLIŠČIH, KI BO DOSEŽENI PRIMEREN UŠEH. To bi bila osnova za pridobitev višjega znanja. Rezervna organizacija ali podoficirji bi predlagali za napredovanje selektirani, ko bi bil s poukom prek ZROP postal sposoben za višji čin.

10. — Učne načrte in programe je treba pripravljati CENTRALIZIRANO, vendar se ORIENTACIJSKO ter prepuščati nižjim organom konkretno planiranju in izvajanju pouka v skladu z njihovimi krajevnimi razmerami in potrebami. Učne načrte in programe je treba praviloma izdelovati ZA ODOBREJE TREH LET.

11. — Pouk je moč izvajati SKUPNO za vse starešinski kader in SKUPINAMI ČINOV (podoficirji, nižji vojniki, podoficirji) in SPECIALIZIRANO po rodovih

in službah, kjerkoli krajevne razmere to dopuščajo.

12. — Glede načrtov pouka je treba UPORABljATI TEORETIČNI, PRILAGOJENI IN PRAKTIČNI NAČIN s tem, da se teoretični načini čim bolj omeji. Izpopolnjevanje naj se izvaja INDIVIDUALNO in KOLEKTIVNO.

13. — Prizadevati si je treba, da bi kot PREDAVATELJI pri vojaškostrokovnem izpopolnjevanju nastopali povsod, kjerkoli je to mogoče, REZERVNI oficirji in podoficirji.

14. — DSNO bo prihodnje leto PRIPRAVIL PRIROČNIK ZA REZERVNE OFICIRJE IN PODOFICIRJE, ki ga bodo lahko nabavili po ustreznem cen. Razen tega naj zadržena in komisije za rezervne oficirje in podoficirje pri vodstvih ZRB skrbijo za tiskanje populjnih brošur in druge literature za svoje članstvo.

15. — DSNO je sporčil, da bo JLA še nadalje podpirala dejavnost ZROP s tem, da mu bo dajala v uporabo učilnice v domovih JLA, vojašnicah in solah, učne poligone in kabinetne ter dovolila pripravi rezervnih oficirjev in podoficirjev v vojaške knjižnice, kjerkoli je to izvedljivo. JLA bo poskrbela, da bo povečala število kopij UČNIH FILMOV, ki naj bi jih še bolj vsestransko uporabljali za pouk rezervnih oficirjev in podoficirjev ter za ustrezno aktivnost izven ZROP. Članstvo ZROP pa naj s svoje strani pokaže čim VEČJO AKTIVNOST GLEDE NABAVE KARTI, ki jih Geografski inštitut nudi s 40-odstotnim popustom.

16. — ZROP naj ukrene vse potrebno, da bi poraba strokovnega vojaškega časopisa, ki ga organizacija prejema na podlagi centralizirane naročanja, bila učinkovitejša in racionalnejša.

17. — OKREPITI JE TREBA AKTIVNOST LISTA »4. JUL« glede obravnavanja problemov ZROP — posebno pa o splošni družbeni aktivnosti — o metodah vojaškostrokovnega pouka in izkušnjah posameznih ZROP, okrajaj, pokrajini in republik. Članstvo ZROP naj se močneje uveljavlja v pisanju članstvom o tehničnih, taktičnih, operativnih in strateških problemih naj pišejo vojaški strokovni časopisi, ki pa naj se prilagode potrebam rezervnega starešinskega kadra, ta pa naj sodeluje s članki, ki bi utegnili zanimati rezervne oficirje in podoficirje.

18. — ZROP naj na podlagi sklepih in navodil Sveta za narodno obrambo, odborov za narodno obrambo ljudskih republik in avtonomnih pokrajin ter komisij za narodno obrambo okrajaj in občin PRIPOMORE KOT DRUŽBENA ORGANIZACIJA K CIM USPEŠNEJŠEMU IZVAJANJU NALOG S PODROČJA PRIPRAJU DRŽAVE ZA OBRAMBO.

19. — ZROP naj okrepi svojo dejavnost med celotnim NAČINOM PREBIVALSTVOM glede priprav za obrambo države. ZROP naj postane KREPKA VEZ MED OBOROŽENIMI SILAMI IN LUDJSTVOM.

20. — ZROP ima nalogo, da spodbuja in pomaga SVOJEMU ČLANSTVU PRI DELU V TISTI DRUŽBENI ORGANIZACIJI, KI SE POSEBNO POMEMBA ZA NARODNO OBRAMBO, in za njegovo vojaškostrokovno izpopolnjevanje.

21. — ZROP naj bo še bolj aktivna med SOLSKO MLADINO, da bi se živela v probleme narodne obrambe, razen tega pa naj spodbuja rezervne oficirje in podoficirje-učitelje, predavatelje in profesorje sol, naj svoje dejavnosti prilagode potrebam narodne obrambe.

22. — ZROP naj v vsej svoji dejavnosti uporablja naše bogate IZKUŠNJE IN NAPOTKE IZ NOV ter naj si prizadeva, da jih skupaj s drugimi borčevskimi organizacijami prenaša na mlajše rodove, ki se niso udeležili vojne.

23. — Na področju čim večje vnemo glede MEDSEBOJNEGA POVEZOVANJA IN VZPOSTAVLJANJA TOVARIŠKIH ODNOSOV MED AKTIVNIM IN REZERVNIM STAREŠINSKIM KADROM. Zavzemati se je treba, da se na predhodnem dogovoru z upravo doma JLA v tem kraju včlanijo v dom JLA čim več rezervnih oficirjev.

24. — ZROP naj sprejme OLOČNEJE UKREPE GLEDE POBIRANJA ČLANARINE in naj se potrudijo, da DSNO, republik, pokrajine, okraji in komunne POKRAJINE MATERIALNO POMOČ, kajdi le tako bo moč materialno zagotoviti izvajanje nalog, ki jih predvideva statut in ti sklepi.

Šest mladih, krepkih fantov, oboroženih s strojnicami — to so kurirji s kurirske postaje 1/8. Eno od te serije fotografij, ki jih hranijo v Muzeju narodne osvoboditve v Ljubljani, smo že objavili v zadnji številki »TV-15«. Tedaj smo tudi navedli, zakaj potrebujemo, oziroma zbiramo k tem fotografijam podrobnejše podatke. Zato tudi ob fotografiji, ki jo objavljamo danes, prosimo, da kdor pozna podrobnejše podatke ob tej fotografiji, da jih posreduje našemu uredništvu.

FOTOGRAFIJA Z VPRAŠANJEM

VAJA V UMIKU IZ STOCKHOLMA

Svedi smatrajo umik iz mest za najuspešnejšo obliko zaščite pred zračnimi napadi. Z evakuacijo na podeželje bi se po njihovem mnenju mestno prebivalstvo izognilo številnim žrtvam, ki bi jih sicer povzročili takti napadi v mestih, zlasti še ob uporabi jedrskega orožja. Glede na to izvajajo tudi potrebne priprave vanjo. Med te spadata izdelava načrtov umika ter proučevanje različnih oblik in načinov njegove izvedbe, med drugim tudi s praktičnimi vajami. Prav s tem namenom so izvedli tudi vajo v umiku prebivalstva iz Stockholma.

vedela kje se nahajajo zbirališča, oziroma vikarne postaje. Skoraj 70 % oseb, ki so se prijavile za prevoz s lastnimi vozili pa ni vedela za smeri umika ter kraje nastanitve, oziroma sprejemališča. Popolnoma točne odgovore je dalo le kakšnih 30 % anketiranih. Na vprašanje ali smatrate take vaje za koristne je dalo pozitivne odgovore 88 % prebivalcev.

Na osnovi ugotovitev, do katerih je šel CZ prišel s pomočjo ankete, so izvedene priprave na umik. Povsem jasno je bilo, da bo treba ljudi preko časopisov, radia, televizije in s pomočjo avtomobilov z zvonički seznaniti z zbirališči, smermi umika in sprejemnimi centri oziroma kraji nastanitve. Sklenjeno je bilo, da bo alarm izveden s sirenami, preko radia in telefonskega omrežja. Takoj po alarmu naj bi nadaljnje obveščanje prebivalstva o poteku umika prevezli radio, televizija in avtomobilji z zvonički.

Uvaja se je pričela točno ob določenem času. V njej je sodelovalo okrog 40.000 meščanov, od katerih je bilo 4000 pripadnikov civilne zaščite, pomožnih prometnikov in drugega pomožnega osebja zadolženega z različnimi nalogami. V predvidene kraje nastanitve so se prepeljali s 3000 osebnimi avtomobili, 375 avtobusi in 150 tovornimi vozili. Del evakuirancev se je prepeljal tudi z železnico. V vaji je sodeloval celo švedski kralj Gustav Adolf skupaj s svojo družino, na periferijo mesta pa še je prepeljal z podzemsko železnico.

Glede na to, da je bila izvedba umika skrbno načrtovana in pripravljena, se je vaja odvijala brez vseh večjih zastojev in motenj. Promet se je odvijal po predvidenem načrtu, brez carskih kolij prometnih nesreč. Vendar je treba ugotoviti, da glede na relativno majhno število evakuirancev in vozil, vaja ni mogla dati povsem realne slike o tem kako bi se promet odvijal v pogojih, ki bi bilo treba istočasno evakuirati vse za umik predvidene prebivalce Stockholma.

Časovni prestop med odhodom prvih vozil in vozil v zadnji etapi umika je znašal približno tri ure in pol. To je dejansko mnogo, če vzamemo v obzir dejstvo, da je v umiku sodelovalo dokaj majhno število ljudi. Nehote se vsiljuje vprašanje koliko časa bi trajal umik, če bi v njem sodelovali vsi meščani. Tedaj bi se izvajal v več etapah in prebivalstvo, ki bi v mestu čakalo na prevoz, bi bilo v vojnem času ves ta čas izpostavljeno nevarnosti zračnega napada. Umik peš bi se zelo verjetno izvajal hitreje, to pa pomeni, da bi se ljudje hitreje izmaknili nevarnosti omenjenega napada.

»SS zbor Evrope«

V ZR Nemčiji je za 2. in 22. september letos sklican »SS zbor Evrope«. Ta predzrna fašistična provokacija, ki je izzvala odpor med mirovljubnimi in protifašističnimi silami ne samo po svetu marveč tudi v ZR Nemčiji sami, naj bi bila v mestu Hameln.

Med prvimi zahodnonemškimi demokratskimi silami proti temu esesovskemu zboru je protestirala tudi Internacionalna nasprotnikova vojna v ZR Nemčiji, ki v odprtem pismu, naslovljenem na ministra za notranje zadeve, zahteva prepoved SS zbora v Hamelnu. Istočasno je Internacionalna nasprotnikova vojna pokazala na nesporno dejstvo, da so vsi sodni procesi proti nacističnim zločincem pokazali tudi nemškemu ljudstvu in vsej svetovni javnosti, kako strahotne zločine so počeli esesovci v času hitlerjeve vladavine. Internacionalna nasprotnikova vojna opozarja na vse to in napoveduje, kako sramotno bi za Zvezno republiko Nemčijo predstavljalo preveč strpnosti do nadaljnje aktivnosti pripadnikov hitlerjevskih SS oddelkov. A ravno predvideni SS zbor v Hamelnu, na katerem se bo zbral ves mednarodni fašistični gnoj, predstavlja tako sramoto.

Britansko združenje preživljevih zapornikov nacističnih taborišč je 10. junija objavilo protest proti nameravnemu zboru bivših pripadnikov nacističnih SS enot.

V protestu ugotavljajo, da se tak zbor ne more vršiti brez izrecnega dovoljenja in odobritev federalnih in državnih oblasti Zahodne Nemčije, kar diskreditira stališče teh oblasti. Če se uradno odprti zbor predvsemovorko organizacije, ki jih ni niti vpletenih v procesu obsojenja kot zločinskih, potem bomo morali to smatrati kot žalitev milijonov poštenih ljudi, ki so jih v taboriščih uničili nacisti, a še posebej SS organizacije, je rečeno v protestu.

Preživljevih zapornikov nacističnih taborišč iz Velike Britanije smatrajo, da če bo ta zbor zasedal, bo to pomenilo žalosten neuspeh vlade Zahodne Nemčije v izvajanju razglašene politike prevzgoje prebivalstva in obujanja preteklosti.

Marica Čepe-Eva: Vojaška intendantca

Od prvih dni osvobodilnega boja pa vse do kapitulacije Italije je bila Ljubljana glavni vir za oskrbovanje slovenskih partizanskih čet, važen vir pa je ostala tudi še pozneje, ko je bilo delo zaradi novega okupatorja čedalje težje. Pošiljke neprecenljive vrednosti so odhajale iz Ljubljane v prenekatere četo, v partizanske bolnišnice in za civilno prebivalstvo v požganih vaseh, tako da je bilo včasih videti, ko da je Ljubljana neizčrpna zakladnica. Intendantni uspehi so bili eden najvidnejših učinkov političnega dela Partije in Osvobodilne fronte, v njih se kaže veliki zanos, s katerim je šla Ljubljana v boj. Prav posebno vrednost so imele velikanske količine v Ljubljani zbranega blaga, če pomislimo, da so ga dajale v glavnem družine delavcev in uslužbencev, ki so živeli v zelo težkih gmočnih razmerah in so se prenekaterekrat odpovedale tudi najnujnejšemu, da so lahko vzdrževale partizansko vojsko.

Prvi začetki prostovoljnega oskrbovanja čet segajo vrazpravljav že v dni napada na Jugoslavijo, ko so Ljubljanci na pobudo Partije, pa tudi na lastno pobudo, zbrali veliko živil in obutve,

cd civilne. Vojaška intendantca je oskrbovala partizansko vojsko in borbene skupine v Ljubljani z orožjem, obutvijo, obleko in drugim izrecno vojaškim blagom, civilna intendantca pa je oskrbovala tiegalce, ljudi po zaporih in internacijah ter njihove družine in družine borcev, to se pravi, da je krila predvsem potrebe Ljudske pomoči in so jo zato navadno imenovali intendantca Ljudske pomoči.

Intendantno blago se je stekalo v razna večja in manjša skladišča, ki so bila raztresena po vseh koncih Ljubljane, dobro skrita pred okupatorjem in izdajalci. To so bila okrožna in rajonska skladišča, skladišča po tovarnah in podjetjih, skladišča po ustanovah in raznih terenh, pa tudi tista, ki jih je imela še posebej mladina. V prvem razdobju — od pomladi do jeseni — pa sta bili znani predvsem dve osrednji intendantni skladišči, to je pri »Ruskem carju« na Ježici in v Wolfovi ulici 8. Medtem ko se je pri »Ruskem carju« še stekalo blago za civilne vojaške potrebe, se je v Wolfovi ulici 8, kjer je bilo intendantno skladišče Glavnega poveljstva, zbiralo samo vojaško blago.

Sprva so se v iste roke stekali denarni in materialni prispevki za civilne in vojaške potrebe. Kmalu — že poleti 1941 — pa se je začela vojaška intendantca ločevati

Umetni prebivalci v atomskih zakloniščih

Misel na gradnjo velikih in globokih protiatomskih zaklonišč, ki bi nudila varno zavetje pred jedrskim orožjem, v svetu vse bolj opušča. Vzrok temu niso le izredno visoki izdatki za njihovo gradnjo, temveč predvsem dejstvo, da je ob velikih nitrostopnih sodobnih letal in zlasti raketa težko zagotoviti potreben čas, da bi se ljudje ob zračnem alarmu zatekli vanj. Namesto njih se vse bolj usmerjajo na druge oblike zaščite, predvsem na umik ljudi iz tistih središč, ki bi v vojni lahko postala cilj jedrskega napada, ter na izgradnjo majhnih, vendar primernih čvrstih zaklonišč. Ta naj bi bila namenjena zlasti tistem prebivalstvu, ki se iz mest ne bi moglo umakniti, ker bi bilo zaposleno bodisi v proizvodnji ali drugih dejavnostih, ki se morajo odvijati tudi v vojnem času.

Po mnenju tujih strokovnjakov bi taka majhna skupinska zaklonišča morala ustrezati trem zahtevam. Biti bi morala v neposredni bližini bivališč ali delovnih mest ljudi, katerim so namenjena, tako da bi ob zračnem alarmu imeli dovolj časa zateči se vanj. Zgrajena naj bi bila primerno čvrsto in globoko, da bi nudila zavetje pred rušilnim učinkom klasičnega in jedrskega orožja in radioaktivnim učinkom. In končno, ljudem naj bi omogočila življenje in delo v njih daljši čas, torej vse do tje, dokler je naknadna radioaktivnost škodljivo močna, da predstavlja nevarnost za ljudi. To pa pomeni, da bi morala biti opremljena z napravami za čiščenje zraka, ogrevanje in vzdrževanje primerne vlage.

Določiti zmogljivost zaklonišča pred rušilnim in radioaktivnim učinkom ni posebno težavna naloga, saj je odpornost posameznih snovi proti tem učinkom znana. Dokaj težko nalogo imajo strokovnjaki, ki preizkušajo pogoje za življenje v zakloniščih. Tu je treba proračunati in konstruirati preveriti s polzaski in sicer v več vrstah in tipih zaklonišč. Tako je treba, na primer, preizkusiti zaklonišče za dvanajst oseb, od katerih jih deset miruje, dve pa se ukvarjata mehanizem za čiščenje zraka, opravilo s katerim bi zamenjali električni tok ob prekinitvi. V drugem primeru je treba preizkusiti pogoje življenja v zaklonišču za dvajset ljudi ob različnih opravilih in za dobo desetih do osemnajstih dni in podobno.

Da bi torej ugotovili pogoje življenja v zakloniščih, bi bilo potrebno za enak čas zapreti vanj določeno število ljudi, ki bi morali mirovati, spat ali opravljati različna opravila. Glede na to, da je izvedba takih preizkusov povezana z nekaterimi težavami, so strokovnjaki prišli na misel, da namesto ljudi montirajo v zaklonišča zaklonišča simulatorje človekovega organizma. Ti umetni prebivalci zaklonišč dihaajo, se znojijo in ogrevajo ozrače bolj ali manj, odvisno od tega, ali zamenjuje otroka ali odraslo osebo, človeka v mirujočem položaju ali pri fizičnem delu. Delo človeških pljuč zamenjuje na primer črpalke, ki vsesavajo zrak izločajo pa zmes plinov v razmerju kot jih izdihava človek. Namesto človeškega organizma izkazujejo toploto električne žarnice: za človeka, ki dela 180-urine, za mirujoč od raso osebo — 120-urine in za otroka — 60-urine. Vsaka žarnica se vliče v tanek aluminijast zaboj, ki ima površino človeškega telesa. Zaboj je preplečen s tkanino, ki jo v primerni meri močijo z vodo. Tako je zagotovljeno znojenje umetnega prebivalca.

Vlaga v zakloniščih predstavlja eno neljubih težav, zlasti v letnem času, ko se v zakloniščih ne kuri in kadar traja življenje v njih daljši čas. V takih primerih so vanj priložni vložiti poredke s snovjo, ki vlpija vlagu.

Tako »robovi« zamenjujejo človeka tudi v zakloniščih. Smo za to, da bi ga na tem mestu zamenjali za vednoti

POLDE STUKELJ

Ali naj podmornice, posebno še atomske, zares postanejo absolutni gospodar morij in oceanov

LETALA IN HELIKOPTERJI PROTI PODMORNICAM

Borba proti sodobnim podmornicam — posebno protitistim na atomski pogon, ki imajo veliko avtonomijo in lahko dolgo vzdrže pod vodo — postaja čedalje težja, ker se njihove splošne značilnosti in oborožitev hitreje razvijajo kot pa zaščitna sredstva pred njimi.

Sredstva za ugotavljanje in uničevanje podmornic, ki so jih uporabljali še v prvih povojnih letih, so sedaj že premalo učinkovita. Zato se v vseh državah močno trudijo, da bi si zagotovili kaka nova in učinkovitejša sredstva za borbo s podmornicami.

Ameriški strokovnjaki npr. zelo cenijo protipodmorniško letalstvo. Prednost letal je namreč v veliki manevrski sposobnosti, zaradi česar lahko uničujejo podmornice na ogromnem oceanskem prostoru.

351 milijard za protipodmorniška sredstva

Ameriški generalštab neprestano krepi letalstvo — bodisi da bazira na letalonosilkah bodisi da je razmeščeno po kopenskih letališčih. Za nabavo letal in

helikopterjev, ki bi jih rabili za protipodmorniško borbo, odobravajo čedalje večje kredite. Tako so v proračunskem 1961/62. letu porabili 340 milijonov dolarjev, v naslednjem proračunskem letu pa že 468 milijonov dolarjev (351 milijard dinarjev).

Tuji tisk poroča, da so v zadnjih letih v ameriški vojni mornarici osnovali 11 protipodmorniških letalskih skupin z 22 eskadrami protipodmorniških letal in helikopterjev. Razen teh letal in helikopterjev, ki bazirajo na desetih letalonosilkah pa imajo še 35 tako imenovanih patrolnih eskader, katerih naloga je prav tako borba s podmornicami.

Podobne protipodmorniške letalske eskadre so osnovali tudi v Veliki Britaniji, Franciji, Kanadi in Holandiji.

Atomske globinske bombe

V zadnjih letih so precej poenotili protipodmorniško letalstvo v državah-članicah pakta NATO. Glavno protipodmorniško letalo je »Trecker« ameriške proizvodnje v več različnih inačicah. Letalo je opremljeno z najsodobnejšimi sredstvi za odkrivanje podmornic, ki plovejo pod morsk gladino — z magnetometri, radioakustičnimi in radarскими izvidniškimi napravami itd.

Letalo pa ima tudi sredstva za uničenje podmornic: akustična samousmerjevalna torpeda,

globinske bombe, med katerimi je treba omeniti tudi atomski bombi »Betti« in »Lulu«, itd.

Ustrezno standardizacijo lahko ugotovimo tudi pri helikopterjskih eskadrh protipodmorniške obrambe, ki bazirajo na letalonosilkah. Najbolj razširjen je ameriški helikopter »HSS-1« firme Sikorsky. Razen sredstev, s katerimi so opremljena letala, imajo helikopterji tudi hidrolokatorje, ki jih vlečejo za seboj po morsk gladini in odkrivajo podmornice po šumu, ki ga povzročajo med plombo.

Novost: protipodmorniški helikopterji amfibije

Helikopterji so za protipodmorniško borbo izrednega pomena glede na to, da lahko bazirajo na vsaki ladji in da se lahko dvignejo s katerikoli točke na kopnem. S pomočjo svoje specialne opreme so v stanju, da nasprotnikove podmornice odkrijejo na precej večjih razdaljah kot pa ladje. To pa zato, ker hidrolokator, ki ga spuste s heli-

kopterja v morje, zabeleži le šume, ki izvirajo od podmornice, medtem ko hidrolokator na ladjah registrira tudi šume, ki jih povzroča ladja.

V zadnjih letih so ugotovili nekatere pomanjkljivosti hidrolokatorjev, s katerimi so opremljeni helikopterji »HSS-1«. Hidrolokatorji namreč lahko prisluškujejo le v gornjih vodnih plasteh. Zato Američani pripravljajo posebne kable, ki bi bil dovolj močan in elastičen, da bi helikopterji lahko vlekli hidrolokator za seboj tudi v večjih globinah.

V Združenih državah Amerike so izdelali tudi nov protipodmorniški helikopter — amfibio »HSS-2 Sea King«, ki lahko pristaja ne le na krovu letalonosilk, temveč tudi na vodni površini. To je zelo važno pri iskanju podmornic s pomočjo hidrolokatorjev, če plovejo bolj globoko. Razen tega je novi helikopter oborožen tudi z dvema samousmerjevalnima torpedoma.

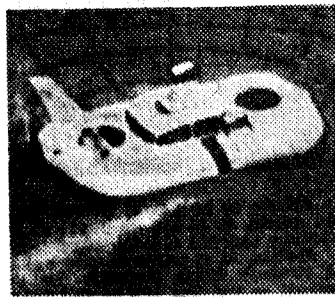
300 ladij s helikopterji

Glede na to, ker protipodmorniško letalstvo, ki bazira na letalonosilkah, spričo omejenega števila ladij ni v stanju zadostno zavarovati vseh plovnih enot mornarice, so Američani in Britanci povečali učinkovitost protipodmorniških ladij tako, da so jih okrepili še s helikopterji. V te namene uporabljajo posebne helikopterje lažjih tipov »R-531 Vosp« v Veliki Britaniji, »Alouette« v Franciji in »DSN-3« v ZDA. Po ameriških načrtih naj bi že v kratkem vsaka od 300 protipodmorniških ladij imela na krovu po tri helikopterje tipa »DSN-3«.

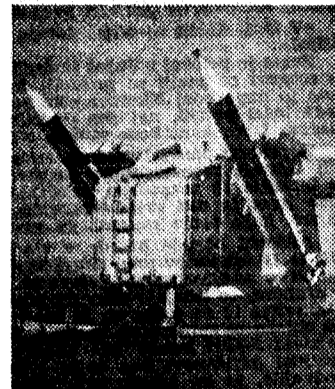
Helikopter »DSN-3« ima turbopropellerski motor in je oborožen z dvema torpedoma, ki se avtomatično usmerjata proti cilju. Razen tega je opremljen s hidrolokatorjem, ki ga je moč uporabljati v kakršnemkoli vremenu. Poročajo, da je tovarna »Gyrodyne« že prejela naročilo za izdelavo 900 takih helikopterjev.

Glede na to, da imajo sodobne podmornice — zlasti pa atomske — praktično neomejen doseg in da so oborožene z diriganimi izstrelki z jedrsko polnitvijo, ki lahko lete več tisoč kilometrov daleč, je povsem razumljivo, zakaj se v številnih državah tako zelo trudijo, da bi si zagotovili učinkovita sredstva za obrambo pred podmornicami. V vsakem primeru pa bo letalstvo pri vsem tem odigralo zelo pomembno vlogo.

OB ROBU

AEROGLISERJI lete kot maj nekaj centimetrov od tal ali nad morsk gladino spričo »aračne blazine«, ki med poletom nastaja pod njimi. Na fotografiji vidimo najnovejši britanski aerogliser »CC-2«, ko leti tik nad vodno gladino čez Kanal.

PROTILETALSKE PROJEKTILE postopoma uvajajo v oborožitev sodobnih vojnih ladij. Slika kaže krmino napravo za izstreljevanje raket na ameriškem rušilcu »Robinson«. Projektili so namenjeni za obstreljevanje nasprotnikovih letal na srednjih in večjih višinah.

NOVI NEMŠKI TANK, katerega prototip vidimo na sliki in ki ga bodo kmalu začeli proizvajati v Zahodni Nemčiji, je oborožen s topom kal. 105 mm britanskega porekla. Novi tank bo v zahodnonemških oklopnih enotah nadomestil »M-48«, tank ameriške proizvodnje.

Bojna iznajdljivost

Prve dni januarja 1942 se je 1. bataljon Partizanskega odreda za Kordun in Banijo pripravil za napad na Vojnić, kjer se je zadrževalo pet domobranskih čet in 36 orožnikov. Sovražnikova posadka je bila v primerjavi z našimi enotami zelo dobro oborožena, saj je imela štiri težke minometalce, deset mitraljezov in okrog 50 puškomitraljezov. Naši niso imeli nobenega topa niti težkega minometalca, a tudi številčno so bili precej šibkejši.

Partizani so dolgo razmišljali, kako bi prevarali sovražnika in mu »dokazali«, da

imajo tudi oni artilerijo. Dolgo so razmišljali in padlo je precej predlogov, preden so se odločili za najustrenejši ukrep. Zamislili ne bi mogli izvesti, če ne bi Vojnić ležal v globeli, medtem ko so hile vse višinske točke v njihovih rokah.

Nato so pristopili k zadnjim pripravam. Nekje so staknili sodčke, ki so jih napolnili z dinamitom. Razen tega pa so napravili več sank, na katere so pritrčili razstrelivo. V eksploziv so vtaknili še detonatorje z vžigalnimi vrvicami.

Načrt štaba bataljona je bil sila preprost. Na dan znak bi spustili sanke in zavalili sod-

čke po strmem bregu navzdol in njihova vsebina naj bi eksplodirala takrat, ko bi se privlivali do sovražnikove postojanke. Zato je bila dolžina vžigalne vrvice v skladu s časom, ki bi ga sodčki in sanke z razstrelivom rabili za pot. Hkrati s tem pa so vžigali eksploziv tudi na položajih bataljona in tako imitirali topovski ogenj.

Naposled je napočil trenutek, ko so naši »topovi« pričeli z ognjem. Eksplozije so bile tako glasne in silovite, da je med sovražnikovim vojaštvom v postojanki nastala velika zmeda. Nihče pa ni dvomil v to, da partizani nimajo artilerije, celo težke.

Hud pritisk, ki so ga partizani izvajali proti Vojniću, delovanje njihove artilerije, negotovost, velike izgube in izostanek pomoči iz sosednjih postojank, prav tako pa tudi pomanjkanje hrane in municije je vplivalo na sklep sovražnikovega poveljstva v Vojniću, da se njihove enote 12. januarja 1942 poskušajo prebiti iz postojanke. Njihov položaj pa se je popolnoma onesrečil: enote, ki so izpadle, so naši razbili, večji del sovražnikovih vojakov pa polovili.

Tako je 1. bataljon Partizanskega odreda za Kordun in Banijo s pomočjo artilerije osvobodil Vojnić.

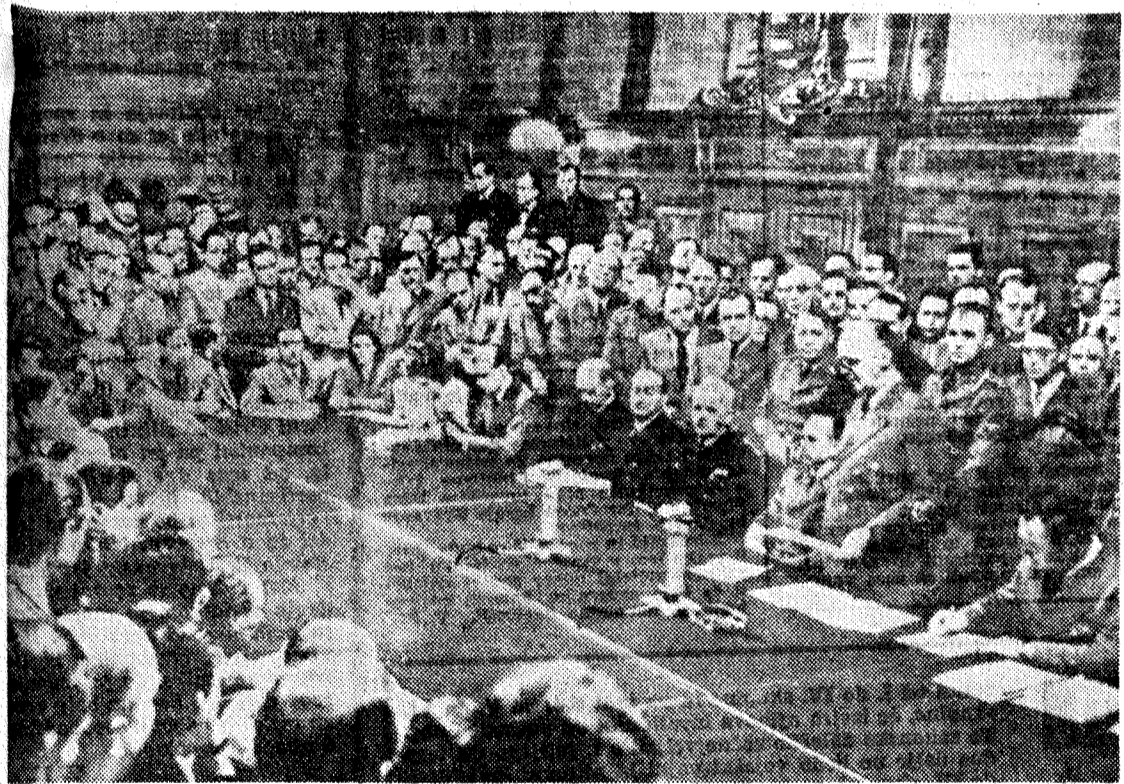
Kdo bi kaj vedel?

V odseku za vprašanje invalidov in borcev NOV pri ObLO Ljubljana-Mostje-Polje se je zglasil Levičar Justin iz Ljubljane, Tovarniška 18 in zaprosil za priznanje svojstva vojaškega vojnega invalida. Iz razgovora z njim povzemamo naslednje:

Rojen je 18. septembra 1927 pri Sv. Duhu, bivši okraj Novo mesto. Med vojno je služil v vasi Zdule nad Sevnico pri kmetu Trupi Andreju. V začetku julija 1944. leta je kot 17-letni mladenič stopil v partizane in to v enoto, ki se je zadrževala na Lisci. V tem partizanskem taborišču je bilo okoli 100 partizanov po večini brez orožja. Tu je ostal kake tri tedne, nato pa je šel s skupino proti Zg. Savinjski dolini. Dodeljen je bil II. bataljonu XI. brigade. Kmalu nato je brigada odšla na Dolenjsko, spominja se, da je bil v Gabrovki (Sv. Križ), Zužem-

berku in Črnomlju. Nekje v Suhi krajini je bil sredi novembra ranjen v levo stran čela od drobca topovske granate ali mine. Ob ranitvi je bolan taboril v nekem gozdu, kjer so bili po vsej verjetnosti izdani. Ko je bil ranjen je padel v nezavest iz katere se je zbudil šele po nekaj dneh v bolnišnici, ki je bila v zemlji odnosno v hribu tako, da so se videla samo vrata. V njej je bilo okoli 20 ranjencev. Kako dolgo je bil v bolnišnici ne ve. Ko je ozdravel je šel nazaj na Štajersko in bil dodeljen v operativni štab XI. in VI. brigade.

Ker se ne spominja nobenega od tovarišev, s katerimi je bil skupaj v II. bataljonu XI. brigade, nobenega, s katerim je bil skupaj v bolnišnici, niti približno ne kraja, kjer je bil ranjen in tudi ne imena bolnišnice, v kateri se je zdravil, prosimo vsakogar, ki mu je kaj znano o njegovih ranitvi, da to sporoči na naš naslov in tako pomaga tovarišu, da uveljavljuje invalidsko svojstvo, kajti sodeč po razgovoru se vidi, da gre pri njem za visoko invalidnost, a brez prič, ki bi potrdile resničnost njegovih navedb, se mu invalidnost ne more priznati.

Gibanje nemških čet na mejl SZ, posebno pa v Bolgariji in Romuniji, je bil dovolj prepričljiv dokaz, da Hitler pripravlja svoj odločilni »Drang nach Osten«. Angleška obveščevalna služba je komaj dva meseca pred nemškim napadom opozorila v Moskvi na nevarnost. Napad na SZ je bil sicer določen že za mesec maj, toda Nemcem je do kraja zmešal štrono beograjski prevrat. Tako so morali nemški tanki s Poljskega in Romunije v Jugoslavijo. Po novem pa so v Berlinu določili datum napada 22. junij 1941.

V Moskvi so bili za opozorila iz Londona popolnoma gluhi. Se 14. junija je TASS poročal: »Vesti, ki jih širijo na Zahodu o nevarnosti spopada med SZ in Nemčijo, nimajo nikake osnove. Vesti so izmišljene in so v bistvu propagandni maneuver, naperjen proti Nemčiji in Sovjetski zvezi.« — Kako bridko sa se motili. Natančno teden dni pozneje, 22. junija, v jutranjih urah je nemški zunanji minister Ribbentrop pred domačimi in tujimi časniki prebral vojno napoved Nemčije Sovjetski zvezi. — V tem času je nemška armada z bliskovitim napadom že prešla sovjetske meje in že v prvih dvajsetih dneh prodrla do 400 km globoko na rusko ozemlje, nemško letalstvo pa je v tem času bombardiralo na stotine ruskih nezaščitenih mest.

DOGODKI, KI SO

VZNEMIRILI SVET

»NAČRT THEODOR«

(13)

Priprave za napad proti svobodnemu ozemlju Bosne so bile tako povezane s predhodno operacijo, da se je ta dejansko nadaljevala brez kakršnekolik prekinitve. Enote so poslali v dolino reke Bosne in njihova razporeditev je bila že prilagojena nameravanemu nadaljevanju operacije. V okviru te je Rendulic posebno važnost polagal poteku akcije na Jajce, za katero je bil prepričan, da bo velikega pomena, predvsem glede Vrhovnega štaba in Tita.

Ponovno so izdelali načrt obkoljevanja: »izpostavljena zunanja krila« glavne kolone naj bi izvedla »obkoljevalni premik« in se združila z enotami, ki bi pridirale iz nasprotni smeri. Rendulic je dovolil enotam, da se čez božične praznike odpočijejo, takoj nato pa je ukazal premik vseh pripravljenih enot.

Tedaj pa so pričela prihajati čedalje podrobnejša obvestila o premikih enot NOV proti Banja Luki, ki jih je kaj kmalu potrdil dejanski partizanski napad na to mesto. Rendulic je moral poslati nujno pomoč, da bi tako rešil banjaško posadko. Tik pred novim letom, t. j. 31. decembra, je Rendulic ukazal 901. oklopnemu polku v Tuzli in nekaterim drugim enotam v vzhodni Bosni, ki so sodelovale v predhodnih operacijah, naj se najhitreje prebijejo do Banja Luke. Le hiter prodor teh enot, predvsem pa tankovskih, ki so jih že 2. januarja uporabili v pouličnih bojih, je mogel rešiti banjaško posadko.

Napad na Banja Luko in nepričakovano sodelovanje na tem območju že razporejenih enot, je Rendu-

lica precej oviral, da bi mogel napasti tako, kot je predvidel in pripravil. Ker pa je bil vojni stroj že v pogonu, so pričeli s predvidenim napadom ne glede na nastale spremembe.

Vendar se je tudi tokrat pripetilo isto, kot že tolikokrat poprej. Spet so obroč preveč stiskali — in spet je bil enak učinek:

»Zapadlo je precej novega snega,« je pojasnjeval Rendulic, »mrz pa ni hotel popustiti. Kakor smo pričakovali, so partizani poskušali braniti Jajce in okolico. Razvili so se precej ostri boji. Nato so se umaknili proti jugu...«

Rendulicve enote so vdrle v Jajce 8. januarja 1944. Ugotovili so, da sta se Tito in Vrhovni štab umaknila iz Jajca že nekaj dni poprej.

Se en nemški general, ki ga je prevzela zamisel o zajetju maršala Tita, je moral priznati, da se mu želje niso izpolnile. Namesto tega se je moral zadovoljiti le s poročilom svojih enot, da so v bližini Jajca »odkrile sedež Titovega glavnega štaba, nekaj barak v bližini kraške jame« in našle »najnovejše Titove fotografije«.

Tito je zginitel neznan kam. Rendulic se je v želji, da uniči partizanskega vrhovnega poveljnika in po vsem tem, kar je napravil v nekaj mesecih svojega delovanja v Jugoslaviji, znašel spet tam, kjer je bil. Vnovič je moral »ričeti z napornim iskanjem Titovega prebivališča, ugotavljanjem počobnosti, skrbnimi pripravami za nov napad, prikrivanjem priprav itd. Po vseh teh naporih je bil spet na izhodišču.

PREMESTITEV IZ JUGOSLAVIJE NI DOVOLJENA

Neuspeh, ki so ga navzlic dobrim pripravam pretrpeli, ter posebnosti in težave bojev z enotami NOV, so vtisnile globoke sledove moštvo nemških enot, a tudi samemu Rendulicu. Takrat, ko so ga v Vzhodne fronte premestili na Balkan, ni pričakoval tako hudih bojev. Pozneje pa je Rendulic iz izkušnje, ki si jih je pridobil v dotedanjih spopadih v Jugoslaviji, le moral priznati: »Bojevanje proti partizanom v velikem ali majhnem obsegu ne zaostaja za boji na drugih bojiščih.«

Posledice težkih bojev s partizani so se opazale tudi v razpoloženju vojakov in častnikov. Mnogi pripadniki nemških oboroženih sil so se želeli izvléči iz »partizanskega ostrja« in bili pripravljeni, da grejo na katerokoli drugo fronto.

Prošnje za premestitev iz Jugoslavije so neprestano prihajale v štab. Rendulica so že v prvih dneh njegovega prihoda v Jugoslavijo zasipali s takimi prošnjami. To je zajelo tak obseg, da je naposled moral prepovedati vsakršen prejem prošnje. Pozneje je sam priznal: »Niti enega nemškega vojaka ni bilo, ki bi mu bila partizanska vojna prijala. V nekaj tednih, po prihodu na Balkan, sem prejel od več kot 1000 vojaških oseb najrazličnejših činov prošnje za premestitev na sovjetsko bojišče, čeprav so se tam vodili hudi boji. Moral sem prepovedovati, d ami še vnaprej predlagajo take prošnje, ker jih ni bilo mogoče potrditi.«

Rendulic je spoznal, da je glavna zapreka to, »ker se partizani niso vojskovali na vojaški način«, t. j. po vseh pravilih vojskovanja, ki jih je bil vajen nemški vojak. Ta se je pripravljati bojevati na bojišču,« je Rendulic pojasnjeval, »ne mara pa bojev s partizani.«

Zares se tudi ni vojskovalo po pravilih vojske znanosti. Način bojevanja Narodnoosvobodilne vojske je bil nekaj novega in posebnega. Ni bilo niti utrjenih linij niti zaledja.

Hkrati z boji na področju Jajca so se razplameli vsi tudi v drugih krajih. V Rendulicve štab so neprestano prihajala poročila iz Slavonije o rušenju železniške proge Beograd—Zagreb ter o diverzijah in napadih

Škodovali smo sovražniku

Poleti 1943 je vozil iz Maršarske v Italijo vlak z živino. Pripeljal je že do Savskega Marofa, ki je bil obmejna postaja Pavličeve »Neodvisne«. Zaradi vsesplošne zmešnjave, posebno v železniškem prometu, je bila živina na potovanju že dan in pol, seveda brez vode in hrane. Veliki rogovi so se sem in tja pokazali pri odprtih vratih voza, slišalo se je zateglo in žalostno mukanje.

Nemci v Dobovi pa transport niso sprejeli, ker je bila progá nekje pri Radečah prekinjena. Ves dan je moral vlak čakati v Savskem Marofu. Seveda se nihče ni zmenil, da bi živali

nakrmili ali napojili. Proti večeru v vozovih tako nátlacene, da se niso mogle niti ganiti. Če se je katera ulegla, ni mogla več vstati in je bilo po njej. Vsa pohojena in obrcana je klavrno poginila.

Sovražniku nismo privoščili mesa, toda živina se nam je vseeno smilila. S pospešenim obmejnim postopkom smo hoteli vlak čimprej spraviti dalje. V Crnomlju je bilo namreč predvideno krmiljenje in napajanje. Toda tik pred odhodom je Metlika sporočila, da so partizani pri Dobravcih porušili progó in da je verjetno do večera ne bodo mogli usposobiti za promet. Uboga živina pa je morala spet ves dan čakati. Dogovarjali smo se s Karlovcem, da bi poslali vlak nazaj in da bi tam živino nakrmili in napojili, mrtve stradanja in žeje so bile živali

le, naj živina čaka na popravo proge in potuje naprej. Domačinom so se živali smilile. Želeli so púti travo pa naspili in jo metati skozi odprtine v vozove. Tiste živali, ki so bile ob odprtinah, so kar pobesnele, ko so začutile krmó. Nastal je strašen hrup, razbijanje. Zato so ustali prepovedati približevanje k vlakú. Živina pa je čakala na pekočem soncu.

Zvečer je Metlika sporočila, da bo progá vsak čas sposobna za vožnjo. Čez nekaj minut pa, da morá še ves naslednji dan ne bo nič. Za tiste čase to ni bilo nič nenavadnega. Požovno smo zaprosili Karlovcá, naj sprejme transport. Lokomotivo smo že postavili na sklep vlaka in samo čakali telefoničnega odobrenja. Tedaj nam je Metlika nenadoma sporočila, da je progá popravljena. Hrvaški spovedniki se je že dogovarjal s strojevodjo in odpravil vlak. Morali bi mu povedati, da transport lahko nadaljuje pot proti Crnomlju, toda s tem bi rešili za okupatorje večino živine. Nepopisno otožno mukanje nesrečnih živali nas je rezalo v srca, bilo nam je tesno, toda spomnili smo se, da pod fašisti prav tako trpi na tisoče ljudi, med njimi tudi otrok, žensk in starev. V nas je zmagal razum. Bolje je, da pogine vsa živina, kot da bi jo dobil v roke tisti, ki je vsega tega kriv. Zato smo obvestilo iz Metlike »porazumno, zamolčali in vlak se je odpravil proti Karlovcu.

Zvečer se je transport ustavil v Karlovcu. Bilo je že poznó in spet nihče ni živine ne nakrmil, ne napojil. Zjutraj je bila več kot polovica živali mrtvih, po teptanih in zažujenih. Ostale pa so bile tako izmučene in opešane, da so jih morali iztovoriti in v naglici poklati.

Kadar Jacqueline Kennedy ni v Beli hiši, tedaj navadno ameriški predsednik privoščí služinčarji prost uan. Tako je bilo tudi pred dnevi. Kennedy je bil sán v Beli hiši, tedaj pa je dobil obisk. Gostom je bilo treba postreči in Kennedy je planil v kuhinjo, si zavinal rokave ter pripravil nekaj svojih specialitet. Pri tem pa se je urezal v prst. Drugi dan so mu novinarji, ki pišejo o življenju in dejavnosti predsednika, poslali — strojček za rezanje kruha.

V Angliji, deželi tradicije, zdaj spet vre. Najnuje je na Skotskem. Laburistični poslanec James Dempsey je namreč vprašal predsednika britanske trgovske zbornice, »kaj se pravzaprav dogaja z dučami?« Gre za slovit škotski instrument, ki ga baje zadnje čase uvajajo v Anglijo — iz Pakistana. Zalitev je za Angleže (in Skote) le prehuda.

Ameriški tednik »Newsweek« ugotavlja, da je bilo lani na italijanski plažani 150.000 Nemcev, ki so prišlo v »deželo sonca« brez moškega spremstva. Nekatje vsch let, zlasti pa starejše, ki jih prevzamejo podnebje, vino, naravne lepote, prijazni lokali in svoboda gibanja (lahkote obleke na plaži) — se nore predajajo italijanski ljubezni. Mladi Nemci so tako neveselivi italijanskim Casanovom in don Juanom, da so se začeli učiti italijansko in se dali obsevati. Nató pa kot »Italijani« osvajajo svoje rojakinje.

Oscarja za plosko nogo so podelili na Švedskem T. Aaronsu. Kandidatov je bilo malo, ker je usnjena obutev že desetletja zelo popularna.

V Sovjetski zvezi so zdaj ugotovili, kako je umrl (pred 126 leti) veliki pesnik Puskin. V dvopojti s francoskim pustolovcem d'Anthèsom je bilo nekaj goljufije, tako da je bil Puskin pravzaprav umorjen. D'Anthès je namreč imel na sebi jeklen teiovnik, da je bil varen pred krogami, razen tega pa je imel večji samokres, kot so dovoljevala pravila dvopojev.

Clifford Cottingham je student likovne akademije v Exeterju (Velika Britanija). Za diplomatsko nalogo je nameraval narediti velik kip, ni pa našel de-

S KLJUKE IN KIINA

Statistični podatek, ki je zadnje čase zelo prestrašil Američane: v ZDA imajo 8.500.000 (da oseni milijonov in pol) vdov... Newyorški psiholog dr. Hoffman tako le razlaga, kateri so glavni viri: ljubezen. »Ti trije strupi, pravi dr. Hoffman, »kako naprednjaj živce mož, da jim uničijo duševno ravnotežje in krajšajo življenje.« Torej: spite in ne telefonirajte!

Tennessee Williams, slavni dramatik, kateremu so skoraj vsa dela posneli na filmski trak, je tako odgovoril na vprašanje, kaj ga je pritegnilo k filmu: »Zvezdice!«

Predpotopni avtomobil se ustavi pred servisno postajo. Lastnik se skobaca iz razvaline in reče uslužbencu pri črpalki: »Mislim, da bo treba menjati gije. Obdržite olje in zamenjajte avtomobil!« mu odvrne uslužbenec.

V nekem benskem kabaretu pripoveduje glavni komik in pevec tole sálo o neunicijem kanclerju Auenauerju: »Zmotili so se kancler in obljubili, da bo zapustil krmilo države pri 87 letih, ampak leta 1987!«

Kralj Saudove Arabije pripo-roča svojim sinovom, naj varcujejo: »Odslej ne boste mogli imeti več kot avajset otrok na leto.«

Na katoliški univerzi so se dolgo trudili, preden so z cepilnjico dobili parazitske klobasaste oolike. Le zakaj? iz znane ameriske zeje po praktičnosti: klobasasti parazitski je moc hitreje obrati...

Na svetu je nekaj predelov, kjer je voda dosti bolj dragocena kot druga naravna bogastva. Taro so pred kratkim trije Alžirci kopali vodnjak v Guemai pri Constantinu. Ko so prišli do pravnje globine in se veselili hladne vode, so naleteli na — nato...

Kadar Jacqueline Kennedy ni v Beli hiši, tedaj navadno ameriški predsednik privoščí služinčarji prost uan. Tako je bilo tudi pred dnevi. Kennedy je bil sán v Beli hiši, tedaj pa je dobil obisk. Gostom je bilo treba postreči in Kennedy je planil v kuhinjo, si zavinal rokave ter pripravil nekaj svojih specialitet. Pri tem pa se je urezal v prst. Drugi dan so mu novinarji, ki pišejo o življenju in dejavnosti predsednika, poslali — strojček za rezanje kruha.

V Angliji, deželi tradicije, zdaj spet vre. Najnuje je na Skotskem. Laburistični poslanec James Dempsey je namreč vprašal predsednika britanske trgovske zbornice, »kaj se pravzaprav dogaja z dučami?« Gre za slovit škotski instrument, ki ga baje zadnje čase uvajajo v Anglijo — iz Pakistana. Zalitev je za Angleže (in Skote) le prehuda.

Ameriški tednik »Newsweek« ugotavlja, da je bilo lani na italijanski plažani 150.000 Nemcev, ki so prišlo v »deželo sonca« brez moškega spremstva. Nekatje vsch let, zlasti pa starejše, ki jih prevzamejo podnebje, vino, naravne lepote, prijazni lokali in svoboda gibanja (lahkote obleke na plaži) — se nore predajajo italijanski ljubezni. Mladi Nemci so tako neveselivi italijanskim Casanovom in don Juanom, da so se začeli učiti italijansko in se dali obsevati. Nató pa kot »Italijani« osvajajo svoje rojakinje.

Oscarja za plosko nogo so podelili na Švedskem T. Aaronsu. Kandidatov je bilo malo, ker je usnjena obutev že desetletja zelo popularna.

V Sovjetski zvezi so zdaj ugotovili, kako je umrl (pred 126 leti) veliki pesnik Puskin. V dvopojti s francoskim pustolovcem d'Anthèsom je bilo nekaj goljufije, tako da je bil Puskin pravzaprav umorjen. D'Anthès je namreč imel na sebi jeklen teiovnik, da je bil varen pred krogami, razen tega pa je imel večji samokres, kot so dovoljevala pravila dvopojev.

Clifford Cottingham je student likovne akademije v Exeterju (Velika Britanija). Za diplomatsko nalogo je nameraval narediti velik kip, ni pa našel de-

leta, ki bi mu golo pozdralo. No, apusled jo je le odli in dukte, to stalo golo pred njim kar mece dni (osem ur na dan). Ko je profesor zagledal Cliffordov kip, ga je zavrnil, češ da je naredil »strahotno krasto«. Fant si diplomiral; pozneje, ko je kip pokazal prijateljem, pa je zvedel, da mu je pozirala profesorjeva žena.

Christiane Fournier je v Khl-ki »Izgubljena dekleta« zapisala: »V zadnjih desetih letih so trgovci z belim blagom ugrabili 100.000 Francozov!«

Nekaj zanimivosti iz statistike Organizacije združenih narodov za leto 1961 (podatke je težko hitro zbrati) na Zemlji živi približno milijarde ljudi, največ knjig natisnejo v SZ, največ rib nalovijo Japonci, cigarete pokadimo še enkrat več kot leta 1948, Japonci posnamejo enkrat več filmov kot Američani, vina je bilo 10% manj kot leto prej, v ZDA imajo 62 milijonov televizorjev, v SZ imajo največ kino dvoran, v ZDA pa največ kino obiskovalcev, v Izraelu so najbolj preskrbljeni z zdravilni (eden na 418 ljudi), Irci največ potujejo, na svetu je skoraj 130 milijonov avtomobilov, več kot polovica pa v ZDA.

Dobro je, če veste...

Največjo rezervo zlata na svetu imajo ZDA. Vrednost njihovih rezerv zlata znaša približno 18 milijard dolarjev (leta 1949 še 24 milijard dolarjev). Po podatkih, objavljenih v britanskem tedniku »The Statist«, je bila Sovjetska zveza na drugem mestu na svetu čepjav. Kakor trdi ta tednik, zelo težko priti do natančnih podatkov o sovjetskih rezervah zlata. ZSSR naj bi imela, sodi ta list, rezervo zlata, vredno približno 10 milijard dolarjev (leta 1949 samo 2 milijardi 625 milijonov dolarjev).

ZDA so dale tujim državam v času od 1. VII. 1945 do sreda 1962. leta 97 milijard 700 milijonov dolarjev pomoči. Z vsotami, ki so bile porabljene za pomoč v tekočem obračunskem letu, je vsota pomoči že prekorakala 100 milijard dolarjev. Te pomoči je bilo deležnih 111 držav.

iz ekspozicije člana ZIS dr. J. Hrnčevica v odboru za organizacijo oblasti in upravo posnemamo, da je v Jugoslaviji v zadnjih 10 letih število kaznivih dejanj modno nazadovalo. 1952 je bilo npr. obsojenih na strogo zaporno kazen 9589 ljudi ali 7,17% vseh obsojenih, predlanskim pa je bilo obsojenih na tako kazen 3783 ljudi ali 3,17% vseh obsojenih. Lani pa 4392 ljudi ali 3,68% vse obsojenih. Posebno pozitivno je dejstvo, da je odstotek hudodelstev, ki so jih zagrešili mladoletniki, neznan. Zmanjšanje števila hudih in hujših kaznivih dejanj je očividna posledica zboljšanja življenjske ravni. V kriminalističnih deželah, zlasti še v ZDA, pa število kaznivih dejanj katastrofalno narašča.

Število aktivnih zavarovancev socialnega zavarovanja v Jugoslaviji je naraslo v zadnjih desetih letih od 1.995.000 na 3.729.000. Lanskoletni skupni dohodki vseh skladov socialnega zavarovanja so znašali 432 milijard, izdatki pa 431 milijard dinarjev.

V sovjetskem mestu Sumagaitu so samo trije milijniki (oficir in dva prometna milijnika), ker skrbijo za red meščani sami. Odkar obstaja to mesto z 80.000 prebivalci, ki so ga začele graditi komсомolske brigade 1948. leta, ni bilo v mestu niti enega primera tatvine ali kriminala. V tovarnah izplačujejo plače brez blagajnikov in sicer tako, da si vsak delavec oziroma uslužbenec sam vzame iz blagajne pripadajoči mu znesek v skladu s plačilnim seznamom, v katerem se podpisše. Povprečna starost meščanov ne presega 35 let. V Sumagaitu je več kot 500 članov Partije in več kot 10.000 komсомolcev.

V sovjetskem mestu Čeljabinsku so odprli tovarno za izdelovanje brezživnih čevl, ki ji po zmogljivosti ni enake ne v Evropi ne v Ameriki.

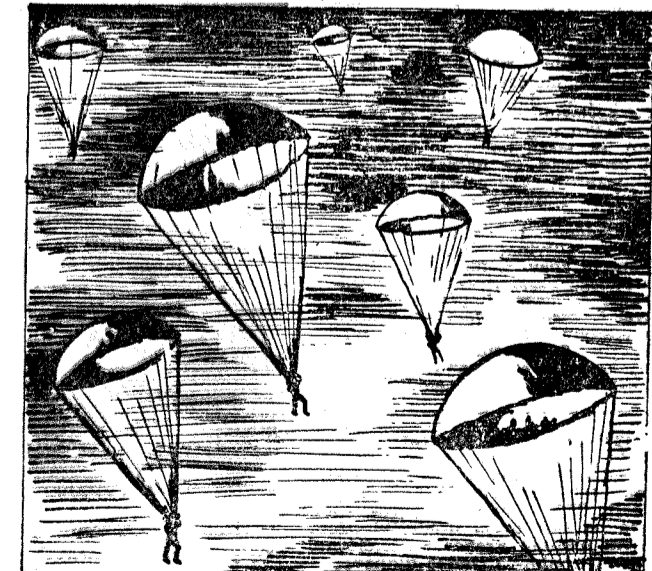
Prva operacija slepega treveša. Dvorni zdravnik angleškega kralja Jurja II. Klavdi. Amyand je prvi in sicer 1762. leta, izvedel za tedanje čase izredno tvegano operacijo, ko je neki kraljevi dvorjan zbolel za akutnim vnetjem slepiča. Operirani je ozdravel.

»JAVOR«

lesna industrija PIVKA

PROIZVAJA:
VEZANE PLOŠČE,
PANEL PLOŠČE,
VSE VRSTE PLEMENITIH FURNIRJEV,
ŽAGAN LES,
IGLAVCEV,
IN LISTAVCEV,
RAZNE EMBALAZE,
STOLE
IN DROBNO POMOŠTVO
KUPUJE:
VSE VRSTE HLODOVINE ZA FURNIR IN LUŠCENJE

JAVOR
S SVOJIMI OBRATI:
PIVKA,
PRESTRANEK,
BAC — KORITNICA,
POSTOJNA,
BELSKO

37. »Hudirja, ta mi je pa dala popra,« si je dejal Mirko, ko se je ustavil ves zadihan in z nemajhno mero strahu v goščavi. Misli je na medvedko. Imel je brzostrelko in v skrajni sili bi jo uporabil za samoobrambo. Toda če bi bil ustrelil medvedko, kaj bi potem počela mladiča brez matere. In prav zaradi teh dveh ljubkih kosmatincev jo je popihal, ne da bi pomislil na orožje. Razumel je tudi napadalnost medvedke. Katera pravila mati se ne boji za usodo svojih otrok. V tem trenutku pa je obrnilo njegovo pozornost topovsko streljanje nekje tam pri Kočevju. Od tam je tudi prihajalo jobneanje motorjev v zraku. »Letalo,« je pomislil. Da letala niso sovražna, mu je potrjevalo bobnenje topov...

38. Prevzela ga je silna radovednost in mu potisnila pogled proti nebu. Ker pa so mu goste veje in košate krošnje dreves zastirale pogled in ni mogel zazreti neba, od koder je prihajalo bobnenje letala, se je z urnimi koraki previl med debli do prve jase. Oči je zaslonil z dlano in gled čudo... Visoko pod nebom, s severa proti jugu, so brnele zračne trdnjave. Iz ene, ki je nenavadno zavijala, se je vlekel črnkast dim v grozečo pajhajočo. Mirku je bilo takoj jasno... Topovi, ki so grmeli pri Kočevju, so to zračno trdnjavo zadeli v živo in zdaj se je vnel bencinski rezervoar... Zdaj pa zdaj bodo zračni kolos zajeli plamen!... In kaj bo z ljudmi, ki so v trdnjavi? Kaj bo z letalci? Tedaj pa je iz trdnjave izskočila prva pika in se spustila v globlino... Potem se je odprlo padalo,

39. V kratkem času je zalebdelo na sinji jasnini še šest pisanih padal, medtem ko je letelca trdnjavo presunljivo zavijala kakor sirenja, naposled pa kot velianska goreča baklja strmoglavila v naročje Kočevskega Roga... Zdaj so utihnilo tudi topovi pri Kočevju, oglasili so se iz daljave mitraljezi... »Hudiči švabski!« je zarentočil Mirko z ogorčenjem. »Komaj so se rešili padalci iz goreče trdnjave, zdaj pa so se spravili nanje z mitraljezi...« Mirko se je oddahnil... Mitraljezi so bili predaleč in smrtno svinčenke so padale v prazno, medtem ko so se padala mirno nizala med vrhove dreves... »Ne, ne boste jih dobili, švabi, v krvave pesti!« je Mirko z vsó zavzetostjo tekel proti kraju, kamor so se nizala padala.

SMRT OB GRADAŠČICI

Tisti večer je na Dobrovi zopet pokalo. Karabinerji, ki so bili na Dobrovi v Jurjevi hiši, so si s tem skoraj vsak večer dajali poguma.

Kljub pozni uri Rudija še vedno ni bilo domov. Mama je že močno skrbelo, ker je bila prepričana, da vsak strel velja ie njemu. Potem pa je nekdo nalahno potrkal na okno.

»Odprite, mati! Sporočilo imam za vas!«

Mama je odšla odklepat.

»Se je kaj hudega zgodilo?«

»Da, mati. Ravnokar so Italijani ubili Rudija.«

Mama je zarjula kot ranjena zver, potem pa se je zgrudila med vrati.

»Mama, mama!« je klical Rudi, ki se je hotel le pošaliti z njo. Ker je zelo dobro posnemal tuje glasove, ga nobeden ni prepoznal.

»Mama, pogledite me, saj sem živ! Saj sem pri vas, zdrav in cel!«

Počasi je mama vstala in debele solze so ji tekale po licih. »Rudi,« je s težavo izjecljala, »vedi za vse življenje, da se z materinim srcem ni šaliti.«

Tisto noč sem zelo slabo spala, ker me je zopet trgalo po ušesih. V sanjah sem videla mamo, ki je ležala na tleh, mrtva in bela kot kreda.

»Nič čudnega, če bi bila to resnica, ker je v teh časih vsak dan toliko gorja in smrti,« mi je odgovorila mama, ko sem ji zjutraj pravila svoje sanje.

V šolo tisti dan nisem mogla. Posedala sem pri križu in pestovala našega najmlajšega — Tončka. Od Stranske vasi sta prišla dva partizana. Smejala sta se mi že od daleč. Eden od njiju je bil Bojan. Ko sta se malo ponorčevala iz mene, sta

zavila proti Brdu. Takoj za njima se je pripeljala Jožica G. iz Stranske vasi. Ker so njo in še dve sestri partizani pred nekaj dnevi ostrigli, se je takoj, ko je spoznala, kdo gre proti Brdu, obrnila in odpeljala nazaj. Ko bi mi le malo slutili, kakšno zlo se je tistikrat spočelo v njeni ostrizni glavi!

Kmalu so se pripeljali s kolesi dobrovoški karabinerji. Bilo jih je precej in takoj smo spoznali, kaj nameravajo. Nikogar od naših niso pustili, da bi se količkaj oddaljili od hiše. Napravili so zasedo in čakali z namerjenimi puškami.

Zaslišali smo petje obeh partizanov, ki sta se vračala. Italijani so ju pustili prav do našega križa, potem pa je zapokalo. Čeprav so streljali iz največje bližine, sta še lahko stekla. Prvi partizan je zbežal proti Ukcu v breg in je srečno pobegnil. Drugi pa je tekel po cesti. Ker je bil že ranjen, se je ob Matevževih bukvah spustil v dolino in proti vodi. Italijani so divjali za njim kot lovski psi.

Stali smo kot ukleti. Nihče ni slišal svinček, ki so nam pisikale okoli ušes. Ko je partizan Bojan prebredel Gradaščico, je prvič padel. Vendar se je dvignil in z opotekajočimi se koraki stekel proti naši hiši. Ko so Italijani videli, kaj namerava, so se obrnili proti nam in na most. Takrat nisem več zdržala. Stekla sem na most, jih grabila za suknjiče in vlekla nazaj. »Ne, ne ubijati! Prosim, ne! Pustite ga!« Ker sem bila tako majhna, so se me otresli kot smeti. Stiskala sem drobne pesti in vpila: »Svinje! Svinje! Pustite ga! Pustite!« Nekaj strašnega se je takrat do-

gajalo v meni: Prvič sem čutila bližino smrti. »Nazaj, Minka! Nazaj! Vrni se nazaj!« je vpil in prosil ata. Nič več nisem slišala zvižganja krogel, samo v Bojana sem strmela, kako beži. Ko sem se na atov klic obrnila, sem zagledala svoj strašni nočni sen: mama je ležala na tleh vsa bela in tiha. Njeno srce ni preneslo pogleda na smrt človeka, ki ga je imela rada kot svojega sina.

Takrat je Bojan zopet padel. Italijani so se mu približali. Sunkoma se je dvignil na kolena in si ovil suknjič okoli glave, potem pa obležal. Italijanski junaki pa so začeli kot za stavo streljati v glavo. Njegova glava je bila zdrobljena na tisoč kosov, vendar so te svinje s peklenskno strastjo streljali, samo streljali.

Tisti trenutek sem se začutila odraslo. Konec je bilo otroštva. Vedela sem, da nikdar ne bom niti za hip zgubila izpred oči, kako je Bojan zadnjič dvignil glavo.

Kmet, na čigar njiivo je obležal Bojan, je pripeljal gnoj. Stresel je gnoj in moral naložiti partizana ter ga peljati v mrtvašnico.

Kmalu nato se je soseda vrnila z Dobrove in vsa bleda pripovedovala: »V mrtvašnici na tleh leži ubit partizan.« Ni še vedela, da so ga ubili pri nas. »In, o mati božja,« je rekla »one tri ostrizenke so tam in ga brcajo in govore: »Ta je! Prav je! Ta nas je ostrigel!« Ena od njih ga je brnila in zavpila: »Svinja, ne boš me več strigel! Pa se mi zdaj posmehuje, če moreš!«

V naših očeh ni bilo več solza. Molče smo čakali Rudija, da pride iz opekarne. Ob vrnitvi je videl naše prepadene obraze. Mama je bruhnila v jok takoj, ko je vstopil. Sedel je za mizo in čakal. Ko je izvedel strašno vest, je obsedel kot kip, kot da ničesar ne razume. Obraz mu je otrdel in pobledele, nato pa so mu počasi, druga za drugo začele po licih polzati solze. Stiskal je ustnice, da bi premagal strašno bol; bol, ki jo povzroči izguba najbližjega tovariša in prijatelja. Nato so mu stekli potoki, vendar je samo strmel in si ni obrisal solza. Rudi, naš Rudi, ki ga nisem videla ne prej ne pozneje potočiti solze, je jokal! Čez čas je odrinil kosilo, vstal in odšel brez besede.

Otroci smo odšli na njiivo, kjer je ležal partizan. Zbrali smo raztresene kočke lobanje, možgane in kri in vse na mestu zakopali. Na gomilico smo nanesli rož, ki jih je bilo že povsod dovolj.

Rudi se je vrnil šele zjutraj in takoj odšel na delo. Spregovoril ni niti besede. Vsi smo vedeli, da je bil za druge vso noč doma.

Dopoldne smo že zvedeli, da so tisto noč partizani odpeljali vse tri sestere — izdajalke. Opoldan so bili Italijani zopet pri nas.

»Kje je Rudi?« je zavpil tenente.

»V službi,« je odgovoril ata.

»Kje bil ponoči?«

»Doma.«

»Ni res!« je zatulil Italijan.

ODGOVORI NA
»ZNAJJE IN SPOMIN«
Slika predstavlja ropanje Nemcev na Gorenjskem. V Podlujbelju. Marijan Detoni
Druga fronta, 6. junija 1944.

»Ali veste, da je bil nocoj zraven, ko so odpeljali one tri?«

»Doma je bil,« je mirno rekel ata. »Zvečer smo kartali in se vso noč ni premaknil iz hiše.«

»Kdaj se vrne?«

»Ob treh,« je bil kratek oče.

»V redu. Če ga do treh ne bo, ustrelimo vas,« je presekala tenente.

Ura je neverjetno hitro tekla tisti dan. Mama me je poslala k Rudijevemu prijatelju v Kozarje, kjer se je Rudi iz službe grede rad ustavil. Res je bil tam in povedala sem mu, kaj se godi doma.

»Grem,« je zamrmral in pograbil čepico, čeprav mu je prijatelj branil.

Ze od daleč so mu Italijani namerili puške. »Mani in alto!« so vpili. »Pustite ga, da vsaj pokosi,« je prosila mama. Satanško so se smejali. »Ne bojte se, še vsega bo sit.«

Drugi dan je odnesla sestra Vera na Dobrovo zajtrk za Rudija: koruzni močnik, nezabljeno, brez mleka, edina hrana, ki smo jo imeli. Pred Jurjevo hišo je stal policijski avto. Vanj so Italijani ravnokar tlačili človeka, vsega krvavega in stepe-nega. Raztrgana obleka je visela na zbitem telesu. Nasmehnil se je Veri, čeprav ga ni poznala.

Šla je k stražarju in prosila, če lahko odnese Rudiju zajtrk. Posmehljivo jo je spustil noter. Na vprašanje, če lahko odda, se je posmehoval, češ da je že prepoznano. Prepričana je bila, da so ga ubili. »Mi znamo dopro ravnati z ljudmi! Saj si ga srečala zunaj, pa bi mu dala zajtrk,« se je režal. Vera je pobledele. Spoznala je, da je bil tisti na pol mrtve človek, ki ga je srečala, njen brat. V resnici so znali Italijani dobro spreminjati obraze. Rodna sestra ni mogla spoznati brata!

Nekaj po tem sta prišla zopet dva Italijana iz Ljubljane. »Ali je tukaj doma Minka L.?« sta vprašala. Bila sem na dvorišču in vse razumela, ker je eden Italijanov govoril slovensko.

»Zaboga, vsaj tega ubogega otroka pustite pri miru!« je prosila mama. »Z nama gre. Saj bo kmalu nazaj.«

Molče sem šla z njima. Nise sem niti umila, bila sem bosa in strgana. V tramvaju so ljudje začudeno gledali: kar dva resna vojaka in majhno, strgano dekletce, ki ga je bilo komaj za dobro pest.

Bala se nisem nič, ker me je že Ivalič prej prepričal: »Ne boj se, če te bo kdaj kdo kaj spraševal. Ubili te ne bodo, ker si premajhna. Samo molči in spomni se na Bojana. Če te pa malo stepejo, to pa ni nič hudega, saj si navajena.«

P rignali so me v kasarno, za katero še danes ne vem, kako se imenuje. V pisarni je sedel majhen, zelo debel oficir.

»Si ti Minka L.?« me je vprašal tolmač.

»Da,« sem zinila.

»Je Rudolf tvoj brat?«

Pokimala sem.

»Je bil tisti večer doma?«

me je prav sladko vprašal.

»Doma,« sem rekla. »Kartali smo.«

»Dobro premisli, preden odgovoriš,« mi je svetoval.

»Doma je bil,« sem trdila.

»Se boš že spomnila, kje je bil, saj imamo dovolj časa,« je rekel, me odgnal v nasprotno sobo in zaklenil. Zajokala sem. Bila sem lačna, vendar mi niso ničesar prinesli.

Drugo jutro je prišel pome-tisti Italijan, ki je govoril slovensko. Na pisalni mizi so bili na krožniku piškoti. Kar slinose mi se cedile in v glavi se mi je zavrtelo.

»Si se spomnila, kje je bil ponudil.«

»Lačna,« sem dahnila in že grizla. Vendar mi jih je kmalu vzel.

»Si se spomnila, kjer je bil brat? Napela sem ušesa.«

»Doma.«

»Kaj res? Zelo slab spomin imaš, čeprav so rekli v šoli, kjer smo dobili tvoj naslov, da si še kar dobra učenka. Samo k italijanščini ne hodiš, kaj?«

Molčala sem. Saj nisem imela o tem nič povedati.

»Kje je bil? Govori!« je zarjul Italijan.

Od strahu sem se začela tresati. Zajokala sem: »Doma. Kartali smo. Še za 60 centesimov me je obral,« sem jecala.

Italijan je stopil k meni. »Govori!« me je udaril z vso

močjo. Še enkrat sem zinila v jok: »Doma,« potem pa umolknila. Še me je tepel, jaz pa sem mislila samo na dom, na Iva, kako je govoril in molčala. Potem pa je začela soba plesati okoli mene, vse Italijane sem videla dvojno. Naprej se ne spominjam več, ker je vse postalo nekam za čuda preprosto. Ali je pomagal tepež ali strah, ne vem, šamo tla so postala zelo trda.

Drugo jutro je prišel po mene v sobo tisti debeli oficir. Zelo sem se bala, če me bodo spet tepli. Odprl je vrata in me brnil čez tistih nekaj stopnic. Moj krvavi nos me je opomnil, da sem prosta.

»So te kaj tepili?« me je doma vprašal Ivo.

»Ni bilo hudega,« sem vznova govorila. »Ampak Rudi je bil pa vseeno doma in kartali smo,« sem zvito pomežiknila.

MINKA KRIVINA

Veleblagovnica

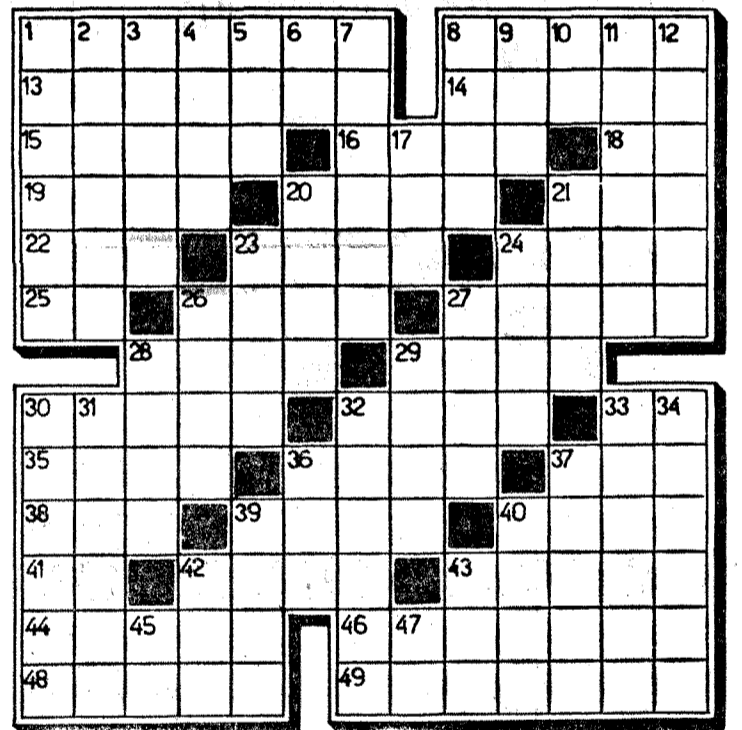
nami

vam v poslovalnicah:

- Pred pošto, Cankarjeva 1
- Tromostovje, Wolfova 1
- Pohišvo, Wolfova 6
- Sneguljčica, Wolfova 1
- Konfekcija, Čopova 7

nudi v veliki izbiri
vse za dom, družino in gospodinjstvo

Nagradna križanka

Vodoravno: 1. mariborska junakinja (Slava), 8. skrajšan naziv za pomemben del vojaške opreme, 13. slovenski narodni heroj, sekretar CK ZKS, 14. pomemben del tanka, 15. ščit, varstvo, 16. kraj, kjer je bila ustanovljena Prva proletarska brigada, 18. ime črke p. 19. nedomača, 20. ime igralce Stupice, 21. največja žival na svetu, 22. ime križičevnice Slokanove, 23. blagajna, 24. »snežni človek« na Himalaji, 25. značilna dalmatinska vprašalnica, 26. mesto ob severnem Jadranu, ki so ga osvobodile enote JLA, 27. hrušč. ropotanje, 28. mednarodna pogodba, 29. pasenja, pašnik, 30. aktivna udeleženka NOB, 32. vzdržnost pri jedi, 33. začetnik slovenskega partizanskega pesništva («Preproste pesmi»), 35. bodiljkava travniška rastlina, 36. požiralnik, 37. krtica za »narodnoosvobodilno vojsko«, 38. kralj živali, 39. molčanje, 40. eksplozivno telo, 41. drugi samoglasnik in prvi soglasnik v abecedi, 42. tarča, 43. moško ime (filmski igralec Niven), 44. stran neba, po kateri se da orientirati na največ načinov, 46. lekarna, 48. celičje, 49. pomembna funkcija v partizanskih enotah.

Navpično: 1. majhen kmet, 2. morská plitvina; obrežni otok, 3. operni spev, 4. ime slovenskega narodnega heroja, predsednice slovenske Ljudske skupščine Tomšičeve, 5. osebni zaimsek, 6. krtica mednarodne človekoljubne organizacije, 7. nesestavljeni pretekli čas, ki se je še ohranil v srbohrvaščini, 8. način oblačenja, 9. ko,

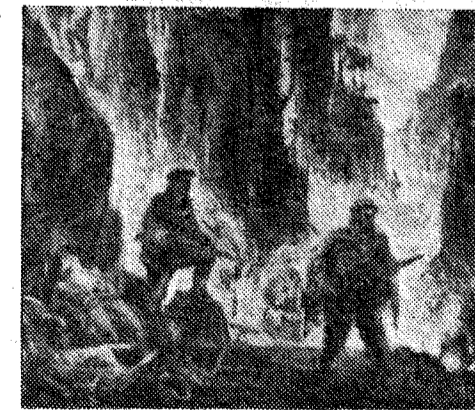
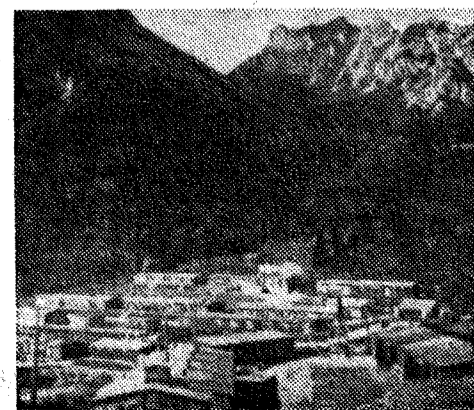
»TV-15« izhaja dvakrat mesečno. Izdaja ga predsedstvo Zveze združenih borcev NOV Slovenije — Zavod »Borec«, Ljubljana, Titova 17. — Tisk in ključje: ČZP »Ljudska pravica«, Ljubljana. — List ureja uredniški odbor. Glavni urednik France Sušteršič, odgovorni urednik Crtomir Sinkovec. — Letna naročnina znaša 350 dinarjev, posamezna številka stane 20 dinarjev. Naročnino pošiljajte na naslov: Uprava »TV-15«, Ljubljana, Ezechthova 10. priti, p. predal 596/XI ali na čekovni račun pri Narodni banki 600-11/608-29. — Telefonska številka uredništva in uprave 21-901 — Rokopisov ne vračamo

ZNAJJE IN SPOMIN • ZNAJJE IN SPOMIN • ZNAJJE IN SPOMIN

Kmalu po zasedbi Gorenjske in Štajerske so Nemci pripravili načrt za izseljevanje. Menili so, da je izseljevanje slovenskega prebivalstva najučinkovitejši ukrep za »regermanizacijo« Slovenije. Po načrtu je bilo sklenjeno, da bodo izselili v Srbijo in na Hrvaško že julija 1941 5000 izobražencev in politično nezanesljivih ljudi, v drugi etapi 25.000 Slovencev, ki so se naselili na Štajerskem po letu 1914, v tretji etapi (septembra-oktobra) 65.000 kmetov iz Štajerske in 80.000 iz Gorenjske. Ta načrt pa se ni v celoti uresničil, čeprav so Nemci izropali mnogo slovenskih domačij. — Kje?

Začelo se je maja 1943, ko so v taborišče privlekli prvo skupino internirancev iz Mauthausna in je tako to taborišče postalo njegova podružnica. Temu so sledili novi transporti in se je število nesrečnikov dvignilo na 1500. V taborišču so veljali isti predpisi, kot v vseh drugih nemških taboriških smrti. Spočetka je bilo največ internirancev iz Francije in Belgije, proti koncu vojne pa največ Slovencev, ki so jih pripeljali iz Begunj. Za poseben način uničevanja ljudi so imeli v tem taborišču tudi v zemljo izkopano jamo za krematorij. Žrtve so polili z nafto in zažgali. — Kje?

Konec maja 1943 so začeli okupatorji z združenimi močmi svojo peto ofenzivo, imenovano »operacija Schwarz«. Glavni namen te ofenzive je bil: uničiti »trdnjavo sredi Balkana«, to je glavno jugoslovanske narodnoosvobodilne vojske. Nad 120.000 elitnih sovražnih vojakov se je spravilo nad 20.000 izčrpanih partizanov. Najhujši del te ofenzive je bil proboj partizanov na Sutjeski, kjer je padlo nad 8.500 partizanov, med njimi legendarni heroj Sava Kovačević, dr. Sima Milošević in pesnik Goran Kovačić. Sutjeska je simbol velike zmage in večer spomenik neuklonljivim revolucionarjem. — Kateri slikar je upodobil sotesko Sutjeske?

Najprej so spustili tri padalske divizije na področje Caena ter na polotok Contentin. Potem je — ob sodelovanju vojnega brodograja in okoli 11.000 letal — 4000 zračnih trdnjav pripeljalo oborožene čete. V petih dneh je bilo na tem področju izkrcanih 16 zavezniških divizij, ali dve več kot so jih imeli Nemci. V prvih dneh invazije je prišlo do najsilovitejših bojev za mostišče na polotoku Contentin in za pomembno pristanišče Cherbourg. Po teh bojih, ki so Nemce popolnoma zmedli, so zavezniški tanki začeli prodirati proti Parizu. — Kako imenujemo ta zavezniški podvig in kdaj se je začel?

